

עומק הדף

דף יד

תיכּן

- א. מה היא נאמנות הבעל להעיד שהעובר בא ממנו
- ב. מה עדיף, ספק ספיקא או רוב
- ג. גדר הראיה של 'ממזר ושותק'
- ד. רוב פסולים, באיזה מיני פסולים איירי

(א) מה היא נאמנות הבעל להעיד שהעובר בא ממנו

- א. בגמ' מובא מעשה בר' יוסף, דבאו לפניו ארוס וארוסתו, והיא מעוברת, ואומרת מיניה הוא, והוא אומר אין מינאי, והורה ר' יוסף שמותרת, חדא דהא קא מודה, ועוד דקיי"ל כר' גמליאל. ומבואר דגם לר' יהושע היא מותרת, משום 'דהא קא מודה'.
- ב. נחלקו הראשונים במה היא עדותו של הבעל. הרמב"ן (ד"ה דהא) הביא בשם הר"י מגאש, שהוא אומר שידוע בבירור שהעובר בא ממנו, שידוע לו דלא נבעלה אשתו לאיש אחר. אולם הרמב"ן השיג ע"ז, דמי ידע בה דלא הפקירה עצמה לאחר. ולכן פירש הרמב"ן, שהבעל אומר שהוא בא עליה, וסגי בזה, דלא חיישינן שזינתה גם עם איש אחר.
- ג. השב שמעתתא (ש"ב פ"כ) ביאר דעת הר"י מגאש, שאע"פ שאין הבעל יודע בבירור שלא נבעלה לאחר, מ"מ יכול לסמוך על עדות אשתו שלא זינתה. וביאר, דנאמנות הבעל הוא מדין 'יכיר', דהיינו שיש לאדם נאמנות לומר 'זה בני'. וכתב השמעתתא, דנאמנות של יכיר שייך אפילו באופן שאין האב יודע בעצמו שזהו בנו, אלא שסומך על עדותו של אדם אחר שנאמן אצלו. ולכן בסוגיין יכול הבעל לסמוך על עדות אשתו.
- ד. יסוד זה, שנאמנות הבעל בסוגיין הוא מדין יכיר, מיישב גם קושיא אחרת. דהקשה רעק"א (שו"ת קמא, סי' פה), מהי נאמנות הבעל להעיד שהעובר בא ממנו, והא אין אדם מעיד על עצמו, ועדות זו נוגע מאד אצלו, שהרי עפ"י עדותו התיר את אשתו לו.
- ה. ותירץ רעק"א, דנאמנות הבעל אינה מדין עד אחד, אלא נאמן מכה שני דברים: א. לגבי להתיר האשה, הבעל נאמן משום דשניהם טוענים ברי, ואנו סומכים על טענות שניהם. ב. ולבי להכשיר העובר, הנאמנות הוא מדין יכיר. והוסיף, שבזה מובן מה דמשמע מסתימת הפוסקים, דאפילו אם הבעל פסול לעדות, כגון גזלן, אעפ"כ נאמן לומר שהעובר כשר, משום שאין הנאמנות מדין עד אחד, אלא מדין ברי וברי ומדין יכיר.

(ב) מה עדיף, ספק ספיקא או רוב

- א. הגמ' מקשה סתירה בדברי ר' יהושע, דבמתני' גבי ראוה מדברת ס"ל לר"י דהאשה פסולה, ולא סמכינן על חזקת כשרותה, ואולם במשנה בעדיות (פ"א מ"ג) גבי אלמנת עיסה ס"ל לר"י שהיא כשרה, דסמכינן על חזקת כשרותה. ומתרצת הגמ', לא קשיא, התם [במתני'] חד ספיקא, הכא [באלמנת עיסה] תרי ספיקי.
- ב. ברש"י (ד"ה תרי) הביא בשם ר' יוסף טוב עלם לבאר תירוץ הגמ', דאלמנת עיסה מייירי בצירור של ספק ספיקא, עיי"ש שביאר מה הם שני הספיקות. וכעיי"ז פירשו התוס' (ד"ה אלמנת), שיש כאן שני ספיקות, וכשרה מטעם ספק ספיקא, [אך עיי"ש שפירשו שני הספיקות באופן אחר מפירש"י]. וכן פירשו הרבה ראשונים, שההיתר באלמנת עיסה הוא משום ספק ספיקא.
- ג. הרשב"א (שו"ת, ח"א סי' תא) כתב, שמוכח מסוגיא זו, דספק ספיקא עדיף מרוב. שהרי במקום ספק ספיקא ס"ל לר' יהושע דהאשה כשרה, אבל במקום רוב ס"ל לר"י דהיא פסולה, דהא מובא בגמ' לעיל (יג): בשם ר' יהושע בן לוי 'לדברי הפוסל [דהיינו ר' יהושע] פוסל אפילו ברוב כשרים'.
- ד. יש להעיר, היאך יתכן דספק ספיקא עדיף מרוב לדעת הרשב"א, והא מדברי הרשב"א שם מבואר דס"ל דכל עיקר ההיתר דספק ספיקא הוא מטעם רוב, משום דרוב הצדדים הם להיתר, וכ"כ השב שמעתתא (ש"א פ"ח) שכן מבואר מדברי הרשב"א שם, וא"כ היאך אפשר לומר שספק ספיקא עדיף מרוב.
- ה. בספר שלמי כהן (הע' לז) ביאר, דאע"פ דספק ספיקא מהני מטעם רוב לדעת הרשב"א, מ"מ הוא עדיף מסתם רוב. דלגבי סתם רוב, כגון ט' חתיכות של היתר וחתיכה א' של איסור, הרי איכא בפנינו גם מיעוט שהוא בודאי אסור, אבל לגבי ספק ספיקא, המיעוט הוא רק צד ספק, וליכא בפנינו מיעוט שהוא בודאי אסור. ולכן ספק ספיקא עדיף מסתם רוב.

ג) גדר הראייה של 'ממזר ושותק'

- א. בגמ' מובא מחלוקת תנאים לגבי שתוק ממזר ושתוק חלל, דהיינו במי שקרו לו איש פסול והוא שותק, אם מוכח ממה ששתק שהוא באמת פסול. ומבואר בגמ', שלכו"ע ישנם ציורים שבהם אם קרו לו פסול והוא שותק, דחיישין שהוא פסול, ולא נחלקו אלא באיזה ציורים שייך חשש זה ובאיזה ציורים לא שייך.
- ב. הר"ן (ה. מדפי הרי"ף ד"ה ונמצא) הביא בשם אחרים, שחשש זה קיים רק באופן שידוע שבתוך משפחה מסוימת יש איש פסול, אך לא ידוע מי הוא הפסול, שבכה"ג אם קורים לאדם מסויים איש פסול והוא שותק, חיישין שהוא הפסול. וברמ"א (אהע"ז סי' ב סעי' ד) הביא דעה זו להלכה.
- ג. ונחלקו הפוסקים, באופן הנ"ל, דחיישין מחמת שתיקה שאיש מסויים הוא הפסול שבמשפחתו, אם זה מועיל להכשיר שאר בני המשפחה. החלקת מחוקק (שם ס"ק ו) כתב דמהני, אולם הבית שמואל (שם ס"ק יא) כתב דשתיקתו מועלת רק לפסול עצמו, אבל לא להכשיר שאר בני המשפחה.
- ד. האבני מילואים (שם ס"ק ב) כתב, שנידון הנ"ל תלוי בעיקר גדר הבירור של השתיקה. שאם הוא מטעם שתיקה כהודאה, א"כ הודאתו מהני רק לגבי דידיה, אבל אם הוא מטעם ראייה, שיש אומדנא שאם הוא שותק מסתמא הוא פסול, מסתבר שזה מהני גם להכשיר שאר בני המשפחה.
- ה. והביא האבני מילואים, שמבואר בתוס' בסוגיין (ד"ה מסתייה) **שהשתיקה מהני משום שני הטעמים, משום דשתיקה כהודאה, וגם משום אומדנא.** וביאר, שמצד חשש פסלות די לנו בהטעם דשתיקה כהודאה דמהני גם בשאר דיני תורה, והנפק"מ ממה שיש כאן גם אומדא היא לגבי להכשיר שאר בני המשפחה.

ד) רוב פסולים, באיזה מיני פסולים איירי

- ו. במשנה מובא מעשה, בתינוקת שירדה למלאות מים מן המעיין ונאנסה, ואמר ר' יוחנן בן נורי 'אם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה הרי זו תינשא לכהונה'.
- ז. כפשוטו משמע, שכדי להכשירה לכהונה צריך רוב כשרים, אבל אם ליכא רוב כשרים, אפילו אם ליכא רוב פסולים, וכגון במחצה על מחצה, אין להכשירה. אולם מדברי רש"י לא משמע כן, שכתב (ד"ה אם רוב) 'שאין רוב העיר מן הפוסלין אשה לכהונה', ומשמע שהעיקר הוא שלא יהיה רוב פסולים, אבל אין צריך דוקא רוב כשרים.
- ח. הנה לשון המשנה 'משיאין לכהונה' משמע, דרוב פסולים היינו אנשים שהם עצמם פסולים, כגון ממזרים, נתינים, חללים, וכיו"ב, אבל לא נכלל בחשבון הזה אנשים שהם עצמם כשרים, אלא שהם אסורים לאשה זו, וביאתם פוסלת אותה מכהונה, כגון אביה, אחיה, ושאר קרובים הפסולים.
- ט. ואמנם קשה, שמסברא י"ל שגם אנשים אלו נכללים בחשבון הפסולים, שהרי גם הם פוסלים אותה מכהונה ע"י ביאתם. וכן באמת מבואר בנמוק"י ביבמות (סט:), דגם אנשים כאלו נכללים בחשבון הפסולים שבעיר. אולם בשב שמעתתא (ש"ד פכ"ב) דייק מסתימת רוב הפוסקים דלא ס"ל כדעת הנמוק"י. וקשה כנ"ל, מאי שנא אנשים פסולים כמו ממזרים וחללים מאנשים כשרים שהם אסורים לה מטעם קורבה.
- י. השב שמעתתא (שם) ביאר החילוק, דהנה מבואר בגמ' לקמן שהחמירו כאן חז"ל יותר משאר דיני תורה משום תקנת מעלה עשו ביוחסין, ומעתה י"ל, **דהחמירו לחוש דוקא לפסולים שהם פסולים בגופם,** אבל לא החמירו לחוש לאנשים כשרים שאסורים לה, עיי"ש שביאר הטעם לחלק בזה.

דף יד

יסוד הדין ד'מדאפקרה'

גמרא:

ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דר' יוסף היא אמרה מיניה והוא אומר אין מינאי אמר ר' יוסף למאי ניהוש לה חדא דהא קא מודה ועוד הא אמר ר' יהודה אמר שמואל הלכה כר' גמליאל

תמצית הסוגיא:

הגמ' מביאה מעשה, שבאו ארוס וארוסתו בפני ר' יוסף, והאשה מעוברת, ושניהם אמרו שנתעברה מן הארוס, והשאלה היא אם יש לחוש שמא לא נתעברה ממנו אלא מאיש אחר, וא"כ אסורה לבעלה, והורה ר' יוסף דמותרת משני טעמים, א. דגם הבעל מודה שנתעברה ממנו. ב. דקיי"ל כר' גמליאל, דנאמנת אשה לומר שזינתה עם איש כשר ולא עם איש פסול.

הראשונים הביאו קושיא גדולה, דאף אם נאמן הארוס לומר שהיה מזנה עם ארוסתו, לכאו' אכתי יש לחוש שמא לא בא העובר מאותה ביה, אלא מביאה אחרת ומאיש אחר, משום החשש של 'מדאפקרא' שמצינו ביבמות (ט:), דהיינו דמאחר דארוסה זו אפקרה נפשה לגבי הארוס יתכן דאפקרה נפשה נמי לכולי עלמא. וכתבו הראשונים כמה תירוצים כדי ליישב קושיא זו.

והנה בעיקר החשש של 'מדאפקרא', כפשוטו הוא חשש של זנות, שכיון שידוע שאשה זו הפקירה עצמה לגבי הארוס, חיישינן שמא הפקירה עצמה גם לגבי אנשים אחרים. וכן מבואר מדברי הרבה אחרונים שהבינו כן.

אולם בחידושי רבי שלמה כתב יסוד חדש, שבאמת אין לחוש בכל אשה שזינתה פעם אחד שמא זינתה גם עוד פעמים, אלא החשש של מדאפקרא שייך רק במקום שיש בפנינו ספק גמור, וכגון שאנו מסתפקים 'מה טיבו של עובר זה', דבזה אמרי', דאע"פ דידוע שזינתה האם עם הארוס, מ"מ א"א לסמוך ע"ז לברר שהעובר בא ממנו, משום החשש של 'מדאפקרא', ואמנם מאחר דחיישינן ל'מדאפקרא' לגבי העובר, ממילא חיישינן לכך גם לגבי האם, ולפיכך אסורה לבעלה. אבל במקום דליכא ספק, לא חיישינן סתם להא דמדאפקרא.

חקירה זו, מהו יסוד דינו של מדאפקרא, יש בה כמה נפק"מ, כמו שיתבאר.

תמצית מראי מקומות

קושיית הראשונים

א. תוס' ד"ה ההוא

הקשו, אמאי מהני הודאת הארוס שבא על ארוסתו כדי להתירה לבעלה, והא אכתי יש לחוש שמא נבעלה גם לאיש אחר, וכדמצינו ביבמות (ט:): דהבא על ארוסתו בבית חמיו הולד ממזר משום דחיישינן מדאפקרא נפשה לגבי ארוס אפקרא נפשה לעלמא.

ותירצו, דהתם בקידושין הארוס בא עליה רק פעם אחת, ויש לחוש שמא העובר בא מאיש אחר, אבל הכא איירי באופן שמודה הארוס שהוא היה רגיל אצלה תמיד ובא עליה בעילות רבות, ויש לסמוך שהעובר בא ממנו.

ותירוצם צ"ב, דלכאו' סברא זו מועילה רק לגבי דין העובר, אבל היאך מועילה סברא זו כדי להתיר האשה לבעלה. ואדרבה, אם איירי באופן שהארוס בא עליה בעילות הרבה, הרי נמצא שהפקירה עצמה פעמים רבות, וא"כ לכאו' כ"ש שיש לחוש להא ד'מדאפקרא'.

ב. גמ' יבמות ט:ט

מביאה שיטת רב, דהבא על ארוסתו בבית חמיו הולד ממזר, ומבארט טעמו [ללישנא קמא], 'דאמרינן מדאפקרא נפשה לגבי ארוס אפקרא נפשה לעלמא'.

ומכח סוגיא זו הקשו התוס', אמאי נאמן הארוס בסוגיין לומר שהעובר בא ממנו, והא אכתי יש לחוש ל'מדאפקרא'.

ג. רמב"ן ד"ה דהא קא מודו

הקשה כקושיית התוס', וכתב ע"ז ב' תירוצים: א. ביבמות (שם) יש פלוגתא אם חיישינן לחשש זה של 'מדאפקרה', וסוגיין אתיא כמ"ד דלא חיישינן לכך. ב. יש לחלק בין דין האשה לבין דין הולד, בסוגיין הכא השאלה היא לגבי האשה, אם מותרת לבעלה, ולענין זה לא חיישינן ל'מדאפקרא', אך ביבמות הנידון הוא לגבי הולד, ולענין זה חיישינן ל'מדאפקרא'.

ותירוצו השני צ"ב, דמהו הסברא לחלק בין דין האשה לבין דין הולד.

ב' מהלכים ביסוד הדין ד'מדאפקרא'

ד. חי' רבי שלמה סי' ו

ביאר דברי התוס' והרמב"ן עפ"י יסוד גדול בעיקר החשש של 'מדאפקרא'.

וכתב, שהביאור בהחשש של מדאפקרא אינו כפשוטו, דהיינו, דכיון שראינו שזינתה האשה פעם אחת שוב חיישינן שמא זינתה עוד פעמים. אלא הביאור הוא, שכיון שנולד ספק זנות, שהרי נתעברה ויש להסתפק מה טיבו של העובר, בזה חידשה הגמ', דאין לברר הספק עי"ז שידוע שזינתה עם הארוס, דאכתי יש לחוש שמא העובר בא מביאה אחרת מאיש אחר. וס"ל להתוס', דלאחר דחיישינן לכך לגבי דין העובר, ממילא יש לחוש לכך גם לגבי דין האשה.

ועפ"י ביאר תירוצם של התוס', דכיון דאיירי באופן שהארוס בא על ארוסתו פעמים רבות, לכן לגבי דין העובר יש לסמוך שבא ממנו, ולאחר דליכא בפנינו ספק לגבי הולד, שוב לא חיישינן כלל להא דמדאפקרא.

ועפ"י ביאר גם דברי הרמב"ן. דהוא סובר דהחשש של מדאפקרא נאמר רק לגבי דין הולד, ולא נאמר כלל לגבי דין האשה, אפילו במקום שיש בפנינו ספק לגבי הולד, [ודלא כדעת התוס'].

ה. פני יהושע יג. ד"ה היתה מעוברת

הקשה על שיטת ר' יהושע גבי ראוה מדברת, דאין האשה נאמנת לומר שהבעל הוא איש כשר 'עד שתביא ראיה לדבריה', דמבואר מלשון זה שאם תביא ראיה לדבריה שזינתה עם איש כשר נאמנת להכשיר הולד, ואמאי, הא אכתי יש לחוש שזינתה גם עם איש פסול משום החשש של 'מדאפקרא'.

ו. תוס' רעק"א פ"א אות יב

הקשה כקושיית הפנ"י, ותירץ, שלגבי החשש של מדאפקרא מודה ר' יהושע לר' גמליאל שהאשה נאמנת לומר שלא זינתה, דר"י פליג על ר"ג רק באופן שבודאי

דאע"פ שאותה זנות היתה עם איש כשר, מ"מ יש לחוש דמדאפקרא נפשה לבועל זה שמא אפקרה נפשה עוד פעמים אחרות וזינתה עם איש פסול. [אך כתב, דמ"מ לא בעינן תרי רובי, אלא די ברוב אחד].

ח. דגול מרבבה על הבית שמואל שם

השיג על הבית שמואל, דיש להכשירה אפילו אם ליכא רוב כשרים בעיר, משום שיש כאן ספק ספיקא, שמא לא זינתה כלל, ואפילו את"ל שזינתה, שמא הבועל היה איש כשר. [וכע"ז כתב גם רעק"א (שו"ת, ח"א סי' פה)].

ובחי' ר' שלמה (שם) כתב, שלפי דרכו דברי הבית שמואל אתי שפיר, שאין זה נחשב ס"ס, דלא חיישינן סתם שמא זנתה האשה גם עם איש אחר, אלא כולו ספק אחד, דמספקא לן אם עובר זה פסול או לא. אך הדגול מרבבה סובר שהוא חשש בעלמא, וממילא נחשב ס"ס, [וכן ס"ל לרעק"א, וכשיטתו המובא לעיל].

זינתה, והספק אינו אלא מי הוא הבועל, אבל לגבי החשש של מדאפקרא שהוא רק ספק זנות, גם לר"י נאמנת. [וכ"כ ההפלאה (יג: ד"ה בתוס')].

ובחי' ר' שלמה (שם) כתב, שלפי דרכו לא קשה כלל קושיית האחרונים הנ"ל, דגבי ראוה מדברת אין ספק לגבי הולד אלא רק לגבי האשה עצמה, וחשש זה של מדאפקרא לא נאמר לגבי דין האם בלבד.

ומבואר שיש כאן ב' מהלכים בעיקר החשש של מדאפקרא. דהפנ"י ורעק"א [וההפלאה] סוברים שהוא חשש זנות בעלמא, ולכך יש לחוש לכך בכל אופן, אבל ר' שלמה סובר דהוא דין חדש שנאמר רק במקום שיש ספק בפנינו.

נפקא מינא

ז. בית שמואל אהע"ז סי' ו ס"ק לא

כתב לגבי פנויה שנתעברה, וידוע עפ"י עדים שהבועל הוא איש כשר, שאין להכשירה אלא א"כ יש בעיר רוב כשרים,

נבעלה, והרי הושבתי³⁸ לכם על המעוברת³⁹. אמרו לו רוב גוים פרוצים, הא לישראל אפילו נתיחדה עם אחד מן הפסולים ואמרה טהורה אני נאמנת. ואפשר דאפילו בשותקת נמי אין אוסרין כלל על יחוד ישראל⁴⁰, והכי נמי משמע במסכת עבודה זרה בריש פרק אין מעמידין⁴¹.

[יד, ע"א] דהא קא מודו בה⁴² ועוד דהלכה כרבן גמליאל⁴³. פי' לאו אי קא מכחיש לה קאמרין, דאי מכחיש לה בריא ובריא הוא, והא שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא, אלא הכי קאמר, אפילו ליתיה קמן נמי מהימנא⁴³. ויש אומרים, היכא דאמר בודאי שבאתי עליה, אבל איני יודע אם הפקירה עצמה לאחר כמו שהפקירה עצמה לי, כך פירש הרב ר' יהוסף הלוי אבן מגש⁴⁴. ואינני מכיר בלשון זה, דכי מודה מי ידע בה דלא הפקירה עצמה לאחר, וכי נעל הוא דלת בפניה.

והא דרב יוסף, אתיא כלישנא בתרא, דאמרין התם בפרק אלמנה לכהן גדול⁴⁵, גבי ההיא דאיתמר התם, הבא על ארוסתו בבית חמיו, רב אמר הולך ממזר, ואמרין התם

בלישנא בתרא, דבבא כולי עלמא לא פליגי דבתריה שדינן ליה, אבל ללישנא קמא דאמרין דבבא פליגי, לא אתיא, ואעפ"י דלא דיימא מעלמא, ומשום דכי היכי דאפקרה נפשה לגבי ארוס אפקרה נמי לגבי שאר אינשי, והודאה דארוס לאו כלום הוא⁴⁶. אלא דהתם אביי הוא דדחי לה ולא קיימא הכי⁴⁷. אי נמי, לגבי ולד חיישין, אבל היא שריא לבעלה⁴⁸.

והא דאמרין ובהא כי לא מודה מי⁴⁹ מכשר רבן גמליאל⁵⁰. קס"ד דאביי הכי קאמר, הלכה כרבן גמליאל ולא תעבד עובדא אלא ברוב כשרים, דרבן גמליאל לא אמרה אלא ברוב כשרים, והיינו דאקשי אביי מי מכשר רבן גמליאל, ואמר ליה רב יוסף הא לא אפשר, [דהוה ליה למימר הלכה כרבן גמליאל]⁵⁰. ואף רבן גמליאל לא אמרה אלא ברוב כשרים אצלה, מדקתני ולא תעבד עובדא, משמע דרבן גמליאל נמי ברוב פסולים אמרה והלכתא כוותיה, וכיון שכן אמאי לא תעבד עובדא. ואי תיקשי, לדידך, הא אשכחן בכמה דוכתי⁵¹ הלכה ואין מורים כן, ודילמא הכי קאמר, הלכה כרבן גמליאל

זוה ידה מתוך ידי עד שנתעברה. וכ"כ בשטמ"ק בשם תר"י שכ"כ רבנו חננאל דמיירי שאומר משעה שקדשתיה לא זוה ידה מתוך ידי עד שנתעברה. ובריטב"א פירש בשותק, ובמאירי פירש או בשותק או שאינו כאן או שטוען בשמא. ⁴⁵ יבמות טט, ב. ⁴⁶ והיינו לשיטת אביי שם, אבל לרבא יש לומר דהכא איירי בדלא דיימא מעלמא דאז הולך כשר אפילו אליבא דרב, אלא שרבינו הוצרך לפרש גמרא זאת אליבא דאביי משום דמשמע שאביי מודה לרב יוסף ולא הקשה אלא ובהא כי לא מודה וכו'. וכ"כ הרשב"א, ולכן הוצרך רבינו לומר דרב יוסף ס"ל כלישנא בתרא. ועיין בפסקי ר"ד שכתב דר"י ס"ל כשמאל. ⁴⁷ כונת רבינו כאן לדחות הראיה דר"י דאתיא כלישנא קמא וכדעת רבא שאמר דהיכא דלא דיימא מעלמא הולך כשר, ואביי רק דחה הראיה מהמשנה שם אבל באמת ס"ל כרבא, וכ"כ הרשב"א. ⁴⁸ וכ"כ הרא"ה ומשום דלולד אין חזקת כשורת אבל היא יש לה חזקת כשורת. ועיין בתוס' ד"ה חדא, שכ"כ בפירושים הראשון, ומשה"ק על פירוש זה, ועיין בית יעקב. ⁴⁹ המלה "מי" ליתא לפנינו. ואיתא ברי"ף וברא"ש, ברשב"א ברא"ה קרשקש שיטה להר"ן, ובפסקי ר"ד. ועיין דק"ס השלם. ⁵⁰ נראה שכ"כ ע"פ הרשב"א והרא"ה. ⁵¹ ביצה כח, ב; מנחות לו, ב;

במ"ל שם ה"א, דאפילו למאן דס"ל דכל הספיקות לחומרא מדאורייתא, שבויה לכ"ע רק מדרבנן, וכ"כ בנו"ב תנינא סי' טט, נמצא דלכ"ע הולך חלל רק מדרבנן. ³⁸ בשטמ"ק: השבתי. ועיין ברא"ה: הושבתנו, וכ"ה בריטב"א ובשיטה להר"ן. ³⁹ נראה שצ"ל: על המדברת. ⁴⁰ בשטמ"ק: דישאל. וכ"כ הרשב"א דאפילו בשותקת הרי היא בחזקת טהורה. אבל ברא"ה ובריטב"א ובח"י קרשקש לעיל ע"א בענין אין אוסרין על היחוד, כתבו דדוקא בטוענת נאמנת, לא בשותקת. והרמב"ם לא הביא כלל הדין דמדברת, וכנראה משום דס"ל דנאמנת אפילו נבעלה כ"ש בנסתרה עכ"פ מוכח דרק בטוענת משום דנאמנת אבל בשותקת לא, וכן משמע בפסקי ריא"ז שכתב דנאמנת לומר שלא נבעלה משמע דבשותקת פסולה. ⁴¹ עבודה זרה כז, א. ⁴² בשטמ"ק: חדא דהא קא מודה, כמו שהוא לפנינו בגמ'. בגדפס: דהא קא מודה בה. וברא"ה: חדא דהא קא מודו, וכ"ה באו"ז ח"א סי' תרנו. ובריטב"א בהוצאת מוסד הר"ק: חדא דהא מודו. וע"ע בדק"ס השלם. ⁴³ כמו שפירשו תוס' בד"ה חדא, בסופו. וכ"כ בתוס' שנין ובתוס' הרא"ש. וכ"כ הרשב"א, הרא"ה, קרשקש, והר"ן. ⁴⁴ מובא בשטמ"ק, וכ"כ בשמו הרא"ה, ומסיק לדפי דבריו הודאה דארוס לא סגיא עד דאמר לא

סוגיית הדף

חדושי

כתובות

רבי שלמה

כמ

נאמנת לכתחלה כזעירא אליבא דר"י וזדיעבד נאמנת כר"ג, וביבא דרוז כשרים אללה בין לכתחלה ובין דיעבד נאמנת כר"ג ואפילו ראוה שנבעלה וכ"ש שנסחרה.

ואין הדברים מובנים דנכי דרוז פסולים אינה נאמנת לכתחילה וחוששין לדעת ר"י והוי כמו שבוי שאינה נאמנת אבל בנסחרה והיא אמרה לא נבעלתי לכאורה פסקין כר"ג אפילו לכתחלה, אבל לכאורה ג"מ גם לדין בין מחלוקת זעירא ור"א, דלר"א דמדברת היינו נבעלה אבל בנסחרה אין אוסרין על היחוד והבי' מותרת אף היבא דלא אמרה ברי לי כגון באלמא אבל לזעירא דמדברת היינו נסחרה ולר"י לא מהימנא לומר לא נבעלתי לדעת כמה ראשונים ולשיטת החוס' לכל הפחות היבא דמודה דנבעלה ואמרה לכשר נבעלתי אינה נאמנת דהודאה הוי כמו דהי' עדים על הבעילה ואינה נאמנת במגו, איב גם לר"ג לכאורה בנסחרה צעיק מ"מ טענת ברי דלא נבעלה או לומר דלכשר נבעלתי והא דאין אוסרין על היחוד בא"א אף בלא טענת ברי ויש פוסקים שמלדדים לומר אף באומרת עמאה אינה נאסרת על היחוד ז"ל גם לר"ג דהוא רק מזד מעלה עשו ביוחסין לענין כהונה ולא באיסור סוטה דא"א ועיין בחשבות הגרע"א סי' פ"ח שחשבה בזה אם נאמר דאין אוסרין על היחוד איירי אף באומרת עמאה אינה נאסרת אלא לומר דלא כר"ג לר"ג מי ניחא הא טעמא דר"ג דאליס לי ברי, ובאמנת היא שאלת ראשונים צשי"מ הרא"ה וריעב"א דהם כצבו דעיקר דין טענת ברי לר"ג הוא משום דכי לא טענה הכי הרי היא כמודה שנבעלה באיסור אבל אי לא הכי היתה מותרת משום חזקה דגופה לבד מה שאין כן בא"א שאפילו אמרה זינחה אינה נאמנת שמה עיניה נהנה באחר הלכך לא צעיקן עוונת והוא חידוש גדול ומפשטות הגמרא משמע דצעיקן ברי וכלשון הצרייחא זו עדות שהאשה כשרה לה, ולקמן גבי אלמנת עיסה מבואר בגמרא דלר"ג לא מהני אפילו ס"ס ושם לא שייך לומר כיון דאינה טוענת הרי היא כאילו מודה שנבעלה לפסול שהיא בעלמה אינה יודעת, וז"ל דכונה הרא"ה והריעב"א דוקא לענין נסחרה דשם לא צעיקן עדות לר"ג לומר לא נבעלתי אבל בנבעלה והספק למי בודאי צעיקן עדות גמורה והיא נאמנת שגם היא כשרה לעדות זו והיבא דאינה יכולה לעטון טענת ברי בודאי חאה פסולה ולא מהני לה חזקה בגוף.

ורוב ראיתי בש"מ י"ג: בשם הרשב"א ד"ה ח"ל הרשב"א השבחנו בסוף דבריו ח"ל הלכך נתיחדה

עם אחד מן הפסולין ואמרה עכורה אני נאמנת ולפיכך כשאמרה נבעלתי ולכשר נבעלתי נאמנת משום מינו ואפשר למימר נמי דיחוד דישאל אפילו בשותקה כרי זו בחזקת בעולה עכורה דישאל קדושים כס ואין אוסרים אותה בכך, ומלת בעולה נ"ל מיותר וטענת סופר וכן בלשון הרמב"ן בחוך דבריו בקי ואפשר דאפילו בשותקה נמי אין אוסרין על יחוד דישאל.

סימן ו

(*) בענין מדאפקרה

כתובות י"ג הכוא ארום וארוסו וכו' אי"ר יוסף למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודה ועוד הא אר"י א"ש הלכה כר"ג ובחוס' ד"ה חדא דקא מודה וצשי"מ צ"ש ר"י מייגש פירשו דכונה ועוד היינו אם נימא דחיישינן למדאפקרה, ומבואר לפי שיטתם דלר"י אינה נאמנת אף אם ידעינן דהארום בא עלי משום דחיישינן מדאפקרה נפשה לגבי ארום אפקרה נפשה לגבי עלמא, והקשה הגרע"א קושיא עלומה איך יפרנסו המשנה דראובן מדברת וכו' ואמרו לה מה טיבו וכו' איש פלוני וכהן הוא וכו' ור"י אמר לא מפייה אנו חייין וכו' עד שחביא ראי לדברי ומה מהני ראי לדברי דאיש פלוני כשר הוא הלא חיישינן מדאפקרה גם לאחריו עיין בחש"י הגרע"א סי' פ"ח ובחוספותיו למשניות אות ו"ב.

גם ז"ע עובא ביה דפריך אביו ובהא כי לא מודה מכשר ר"ג וכו' והא הכא רוב פסולין אללה הלא כיון דכחשש הוא רק מדאפקרה נפשה לגבי ארום אפקרה נפשה לגבי אחריו והיא אומרת דלא נבעלה מה שייך על זה רוב פסולין כיון דאומרת דלא נבעלה ואם נבעלה הלא הכל פסולין אללה וצשי"מ שם ד"ה וכן כתבו כל המפרשים כנראה שעמד בזה יגדחק ליישב, ובחוד"ה הכוא ארום וארוסו בסוף דבריהם כתבו ליישב הא דמהני הודאת הארום ולא חיישינן למדאפקרה ח"ל ושמה יש לחלק דבהא דהתם היינו שפעם אחת בא עלי אבל מודה דהכא דקאמר מיני היינו שצא עלי ביאות הרבה וכו' וכדאמר רוב בעילות הלך אחר הבעל, ודבריהם בקי מחוסרי ביאור דהא חיינא לענין הולד אמרינן דהוא מן הארום דרוז בעילות וכו' אבל להחריב לארום אדרבה כיון דבא עלי ביאות

(*) גרסם בחיי המחבר ז"ל כנסת ישראל וילנא תרצ"ב.

הרבה לריך יותר לחוש למדאפקרא נפשה לגבי דידי אפקרא נפשה גם לאחריו, ונפשוטו משמע דהטעם דקא מודה מהני גם להחריב להארום ולהדיא משמע קן בחוס' ד"ה חדא דקא מודה שהבחנו לעיל.

ומצאתי בחשו' נו"ב מהדו"ת סי' כ"ז שכחצ על ה'א דחשובת הרא"ש כלל פ"ב והוצא דרמ"א אצב"ט סי' קנ"ז ה"ג ע' דבזונה המיוחדת לו, לא חיישין למדאפקרא כיון דרגיל אללח תמיד הלכך שדין רוב צעילות בחר דידי ומקורו מההוא דארום יארוסחו דמש"ה מהני הודחתו ולא חיישין למדאפקרא והיינו משום דבא עליה ביאות הרבה והן דברי החוס' דשמעתין, וכחצ הנו"ב ח"ל וגם היחר דמיוחדת שכחצ הרא"ש בחשובת אין הטעם שאין חושדים אותה שנבעלה גם לאחרים דודאי חושדין אותה כיון שהינה אשתו אללח הטעם משום כיון שהיא רגילה אללח כמו איש ואשתו חולין רוב צעילות זו וחולין הבן זו ומשוי"ה כתב הנו"ב בנידון דידי אף דבבן כשר אללח מ"מ היא אסורה לכהונה משום חשש מדאפקרא, ונהגתי שבעלמא הסבירא כונתי להנו"ב, אללח לענין מהך דארום וארוסחו שהם מקור דברי הרא"ש מובה להדיא דהיכא דבא עליה ביאות הרבה מהני גם להחריב לארום וממילא בפנויה צדינו דהרא"ש בודאי גם היא מותרת לבבן דלא כהנו"ב ובאמת עממא בעי. ובחוס' הגרע"א יצמות פ"ב משנה ה' אות י"ט כתב דאם אחד פיתה אחת ולא ילדה ומת בלא בנים י"ל דאחיו אינו יכול לייבם את אשתו מ"ד חשש כיון דהפקיר ע"מנו לזנות עם זו זינה גם עם אחרות וי"ל לו בנים מהם, ונשאר צ"ע נדינא. ונלענ"ד ליישב כל ה"ל דעיקרן של דברים צביאור החשש מדאפקרא נפשה לגבי דידי אפקרא נפשה לגבי אחרי' לא כמו שהבין הגרע"א וכנראה מדבריו כיון דחזינן דחינה פעם זה חיישין שזינתה פעם אחרת דזה לא מסתבר כלל ומדוע לנו לחוש לעוד זנות, רק עיקר הדין והשש מדאפקרא שייך במעוברת כמו ארוסה שעברה דהולדת הספק אללנו הוא מהעובר שאין לנו יודעין מה עיבו של עובר זה, והוא ספק גמור אללנו, רק אפשר לומר כיון דידעין דהארום בא עליה לריך לחלות כי העובר מאותה ביאה וכמו דסבר רבא ביצמות (ס"ט) על זה אמרינן דבאמת אפשר כי העובר הוא מביאה אחרת ואפקרא נפשה גם לאחריו, היינו דמחזי שבה עליה עוד לא נחברר לנו הספק שהעובר הוא מאותה ביאה, וממילא הוי ספק על העובר וגם עליה דמהעובר ידעין שזנתה, והלא יותר מחזי פריך הגמרא בחולין על מהה אביו מנא ידעין דאביו הוא אף דמסתמא

ודאי בא עליה, ורק משום דרוב צעילות הלך אחר הבעל, ובאמת קשה לי למה לריבין לחשש מדאפקרא, מ"מ לריבין להא דרוב צעילות הלך אחר הבעל, וצבא על ארוסחו לא שייך רוב צעילות ויש ליישב, וא"כ לא קשה מידי קושית הגרע"א על מחניתין דראוב מדברת דאף אם ידעין דלכשר נבעלה מ"מ ניחוש דאפקרה גם לאחריו דזה אין לנו חוששין כלל לחוש לביאה אחרת כי מחזי דראובי דנבעלה אין לנו לחוש לזנות אחרת, ואם כי עדיין ישאר קושית הגרע"א על סיפא דראוב מעוברת, אללח נראה כי בדקדוק העמיד הגרע"א קושיתו על רישא דראוב מדברת דעל השאלה מה עיבו של איש זה והיא אומרת איש פלוני וכבן הוא ור"י אומר דלריכה להביא ראיה לדבריה היינו דלריכה להביא ראיה על מה שהיא אומרת דאיש פלוני כשר שפיר הקשה בגאון ה"ל דמאי מהני ראיה הלא לריך לחוש דאפקרה גם לאחריו, אללח בסיפא דראוב מעוברת דשם השאלה מה עיבו של עובר זה ממי נחעברה והיא אומרת דנחעברה מכשר וע"ז אמר ר"י דלריכה להביא ראיה דמכשר נחעברה א"כ לא שייך להקשות דניחוש למדאפקרא כיון דמביאה ראיה דנחעברה מכשר ומשכחת להביא ראיה על זה היינו שבא עליה כשר ביאות הרבה וכמו דרוב צעילות הלך אחר הבעל וכמבואר בתוד"ה ארום וארוסחו בסוף דבריהם וקושית הגרע"א רק על רישא דראוב מדברת וא"כ מהורגא שפיר בדבריו.

ומה מאוד מביארים דברי החוס' שהבחנו לעיל דמאי חירלו דבא עליה ביאות הרבה דזה שייך רק גבי ונד דמסתמא הוא מרוב ביאות, אללח עדיין ה"י לנו לחוש למדאפקרא ותיאסר על הארום, אללח לפי דבריו דעיקר הספק הוא רק מפני העובר דזה מורה לנו שנבעלה ואין לנו יודעין ממי וא"כ כיון דבא עליה ביאות הרבה והעובר הוא ודאי מהארום א"כ אין לנו מפני מה לספק עוד ולכן גם היא מותרת ולא כדברי הנו"ב שהבחנו לעיל, ולפי"ז מיושב ג"כ דברי הגמרא בארום וארוסחו דפריך אביו והלא דרוב פסולין לא פסקין כר"ג וארוסה הלא רוב פסולין אללה והקשינו הלא כיון דהחשש הוא מדאפקרה לא שייך על זה רוב פסולין ואם באמת זינתה הלא הכל פסולין אללה ובש"מ נחחק בזה, אללח לפי דבריו אחי שפיר דחשש מדאפקריה אין זה חששה חדשה לחוש לעוד זנות רק דעדיין נשאר לנו הספק מאין הוא העובר ואף דידעין דהארום בא עליה מ"מ הספק שולד לנו ע"י העובר עדיין נשאר במקומו ואם היא אומרת דמארום נחעברה הוי זה נגד רוב פסולים דהרוב מודה

סוגיית הדף

חדושי

כתובות

רבי שלמה

לא

שנתעברה מאחר ולא מן הארום שהוא מיעוט לגבי כל העולם. ולפי"ז יש לפקפק על חירון הגרע"א בחשובה הכ"ל שכחז דפנוי"ה היו ס"ם אס אפקרה ואס לכשר נבעלה ומש"ה כשר גם לר"י והכ"ל דארום וארוסתו הוי רק חדא ספיקא, ולפי דבריו י"ל אף בפנוי"ה שנתעברה הוי חדא ספיקא דמדאפקרה אין כאן ספק חדש, ועולים שפיר דברי הב"ש סי' ד' ס"ק מ' וסי' ו' ס"ק ל"א להג"ל מפקדוקי הגרע"א ואס כדברי הגרע"א דפנוי"ה שנתעברה הוי ס"ם לא אדע לפרנס הגמרי דקרי לה רוב פסולים כיון דהוי ספק אס נבעלה כלל ולר"י מזרפינן ספק זה לס"ם א"כ מדוע לא תהי נאמנת לומר דלא נבעלה עוד לר"ג, ובפשוטו הוא סתירה גלויה לחירונו של הגרע"א ואף דיש מקום לומר אף לדידי דמ"מ ס"ם הוי דשמא נבעלה לזה שצא עלי ומכירים אנו צו שהוא כשר ואף אס נבעלה לאחר שמא גם הוא כשר אבל א"כ הוי ס"ם משם אחד דמה לי אס נבעלה לזה או לאחר הכיחור הוא משום דנבעלה לכשר ולזה העירנו אחד מידידי רק עיקר כונת הגרע"א דספק אחד הוא שמא לא נבעלה כלל ומוחרת היא מ"ד דלא נבעלה כלל וזכו היחר אחד, והשני שמא נבעלה לכשר ועל ס"ם זה שפיר יש לפקפק כדבריו הכ"ל, וממילא מובן כי לפי דבריו אין מקום לספיקו של הגרע"א בחוס' למשניות יבמות שבבאנו לט"ל, וסעד גדול לדברי מלאחי בדברי הרמב"ן שכחז לחרן בא דמהני הודחת הארום ולא חיישין למדאפקרה ח"ל א"כ לגבי ולד חיישין אבל היא שריא לבעלה, ולכאורה מאי נפ"מ צין היא לולדה, אבל לדבריו מבוחר היעצ דלאוסרה על הארום דלריבין לחדש דהי עוד זנות ע"ז לא מהני החשש מדאפקרה, אבל לגבי ולד הוא ספק גמור ואנו רוזין לומר כיון דבא עליה מסתמא הולד מאותה ציאה וע"ז מהני החשש מדאפקרה ואין לנו הוכחה מאיזה ציאה גולד העובר, והחולקים על הרמב"ן ס"ל כיון דמהעובר ידעין דציאה מהני גם לאוסרה, אבל בלא עבוד ליה מאן דפליג לחוש למדאפקרה, ותמה אני על רבינו הגרע"א שלא נחית לזה ועיין בש"ש שמעחתא ד' פכ"א ד"ה עוד נראה וד"ה אמנם לבאר דברי הירושלמי וסוגית הגמרא דידן אס כי הדברים חריפים אבל אינם נכונים לפי מה שביארנו הדין מדאפקריה, ובר מן דין דברי הש"ש תמוהין מאוד לעי"ד דאיך אפשר לומר דלר"י לא מהני רוב כשרים אף ידעין מ"ד רוב דנבעלה לכשר מ"מ חיישין דנבעלה עוד הפעם ואז אזלח הוא לגביהו והוי קבוע א"כ איך מהני ראי' לר"י כמפורש במתני' דראי' מהני א"כ דברי הש"ש מופרכין מן המשנה דמה לי אס ידעין דנבעלה לכשר ע"י עדים

דמהני ולא חיישין למדאפקרה, או ידעין דנבעלה לכשר ע"י רוב. ע"כ.

ובהאי ענינה נראה לי יש צד נכון לקושית השער המלך פט"ו מה"ל איכו"צ הלי"ח על דברי החוס' והשוצה הרא"ש שבבאנו לעיל דהיכא דבא עליה ציאות הרבה ורגיל אללה תמיד לא חיישין למדאפקרה דשדין הולד בחר רוב ציאות וכדאמרין דרוב ציאות הלך אחר הבעל והקשה מסוגיא דאלמנה לכ"ג יבמות ס"ט דפריך למאן דחייש למדאפקרה מהמשנה דכחן שצא על צה ישראל וילדה ממנו צן תאכל בחרומה ליחוש כי היכא דאפקרה נפשה לגבי אפקרה נפשה לגבי אחריני ואין הולד ממנו ח"ל קשה לי עובא דא"כ אמאי הולך אביו לחוקי ולומר דמתניתין מיירי בשבוי שניהם חבושים בבית האסורים ואמאי לא מחרן דעדיפא מינה דמתניתין מיירי בשכיחה רגילה אללו ולי"ע כעת, ולענ"ד יש ליישב בפשיטות דהנה בחוס' שם ד"ה לא פוסלין העירו על הא דמבוחר במשנה האונם והמפתח לא פוסלין ח"ל ואפילו לר"א דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה נראה דלא מיפסלא בחרומה דא"י לאיש זר, ציאות דצריכס דשם זונה אינה פוסלה מחרומה רק היכא דנבעלה לאיש זר כמו ממחר או נתין נפסלה לאכול בחרומה מקרא וצח כהן כי תהי לאיש זר, אבל פנוי הבא על הפנוי נהי דיש עליה שם זונה אבל אינה בכלל וצח כהן כי תהי לאיש זר, חו היא שיעת החוס' עי"ש שבאריכו צוה, א"כ מיושב בפשיטות קושית השע"מ דאס כהן צח עליה ציאות הרבה כיון דבציאה ראשונה נעשית זונה לר"א א"כ בציאה שניה נעשית חללה דנבעלה ציאת איסור דפסולי כהונה וא"כ האך תאכל בחרומה אס ילדה בלא אסורה לאכול בחרומה משום פסול חללה והגמרי רוצה ליישב המשנה אפילו לר"א.

סימן ז

בענין כיון שהגיד בעדות דשטר

כתובות דף י"ח: מבוחר בגמרא דעת רמי צד חמא בלישנא קמא דבשטר לא שייך כיון שהגיד וגאמנים לומר אנוסים היינו מחמת נפשות אף צאין כתיי יולא ממ"א ובאנוסים היינו מחמת ממון אין נאמנים משום דאין אדם משים עלמו רשע, וקטנים ופסולי עדות אין נאמנין משום דמלוה גופא מידק דיין

דלעיל תרווייהו איתנייהו כדפרישית או שנאמר דאליבא דר"א נמי איצטריכו לאשמעינן תרתי דלא נימא דטעמא משום ספק ספיקא כמ"ש בפנים:

במושנה חיתה מעוברת וכו' ר' יהושע אומר לא מפיח אנו חיינן אלא הרי זו בחוקת מעוברת לנתין ולממזר עד שתביא ראייה לדבריה. מדנקט לנתין ולממזר ולא נקט לעכו"ם ולעבד והכי הוי שפיר טפי דמסתמא רובא דעלמא עכו"ם נינהו נראה משום דלר"י הבת אסורה אפילו לקהל ישראל משום ספק ממזרת והיינו דנקט לנתין ולממזר משום דקי"ל [יבמות מ"ה ע"ב] עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, ואפשר דאפילו לרבי יוחנן דאמר בפרק החולץ [שם בע"א] דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר מ"מ אליבא דרבי יהושע מודה דלר"י אין ממזר אלא ממינת ב"ד וכדאיתא בהחולץ [שם מ"ט ע"א] ובהכי ניחא לי הא דקאמר רבי יהושע עד שתביא ראייה לדבריה וקשיא לי אפילו אי מייתי ראייה שנבעלה מכשר מאי מהני אכתי איכא למיחש כי היכי דאפקרה נפשה לגביה דהאי ה"נ אפקרה נפשה לאחריני ומפסול נתעברה כמ"ש הרמב"ם [פ"טו מאסוי"ב ה"י י"ב] הובא באה"ע (סי' ד' סעי' כ"ו) דאף למאי דקי"ל כו"ג דהיא נאמנת אפ"ה אם היא אומרת שמממזר נתעברה והלה מודה אפ"ה לא הוי אלא ספק ממזר מהאי טעמא דשמא זינתה עם אחרים ולמאי דפרישית אתי שפיר דכיון דרובא דעלמא עכו"ם נינהו והולד כשר לקהל א"כ כי מייתי ראייה דמכשר נתעברה תו לא חיישינן שמא זינתה עם אחרים דהו"ל ס"ס את"ל שזינתה עם אחרים שמא לרוב כשרים נבעלה משא"כ ברוב פסולים אצלה תו לא הוי ס"ס כמבואר וכמו שאפרש. מיהו הא דמשמע ממשנתינו דנבעלת לנתין ולממזר היא עצמה פסולה לכהונה. והקשה מהרש"א בסוף מסכת גיטין (דף פ"ח) [פ"ט ע"א] לשיטת החולקים על הרמב"ם [פ"ייה מהל' אסוי"ב ה"ב] וסוברים דלעולם לא מיפסלה לכהונה בחייבי לאוין אפילו מלאו השוה בכל אלא מחייבי כריתות. ולענ"ד קושיא זו אינה כלום דהחולקים על הרמב"ם היינו דלא לקי משום זונה אבל כו"ע מודו דפסלה לכהונה בחייבי לאוין מק"ו דגרושה כדאיתא להדיא ביבמות (דף ס"ט ע"א) ע"ש וברור ודו"ק:

[קונטרס אחרון] [מא]

שם ורבי יהושע אומר הרי זו בחוקת בעולה לנתין ולממזר כו'. והקשה מהרש"א ז"ל בסוף גיטין (דף פ"ח) [פ"ט ע"א] לשיטת החולקים על הרמב"ם ז"ל וסוברין דלעולם לא מיפסלא לכהונה בחייבי לאוין אפילו מלאו השוה בכל אלא מחייבי כריתות וא"כ תיקשי להו מתניתין דהכא כו' ע"ש. ולענ"ד התמיה קיימת על מהרש"א ז"ל דעל כרחק דהחולקים על הרמב"ם ז"ל מודו (דפסילי) [דפסולה] לכהונה מקרא דכי תהיה לאיש זר ומק"ו

הנהגות ברוך מעם

דגרושה כדאיתא בפרק אלמנה לכ"ג (דף ס"ט ע"א) בהדיא בגמרא ואפילו מלקות אית בהו כדמסיק התם דגלוי מילתא בעלמא הוא אלא דלהרמב"ם ז"ל לוקה עלה משום זונה דהכי מפרש לשון המשנה בפרק הבא על יבמתו [ס"א ע"א] איזהו זונה כל שנבעלה בעילת זנות וכפרש"י שם והחולקים ס"ל כשיטת התוס' שם דלא הוי זונה דאין זונה אלא מאיסורי כהונה משא"כ לענין איסור לכהונה כו"ע מודו: ע"כ ק"א.

בתוספות כד"ה לדברי המכשיר וכו' ומעוברת דנקט משום לישנא מעליא עד כאן לשונם. ולולי דבריהם היה נראה לי דהא דנקט מעוברת היינו דבהאי פוסל ר' יהושע אפילו ברוב כשרים משום דאיכא למיחש דלמא אזלה איהו לגבייהו וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי כדאיתא סוף פירקין. ועוד דאיכא למיחש שמא נבעלה בשדה ובשדה לגבי דידה רוב פסולין אצלה דרובא דעלמא עכו"ם נינהו ואף למאי שכתב הבית שמואל דלא מחזקינן לה שנתעברה בשדה אלא כאן נמצא כאן היה. אפ"ה טעמא קמייתא איתא דלמא אזלה איהו לגבייהו. אלא דלענ"ד דברי הב"ש אינם מוכרחין ואין להאריך כאן. משא"כ בראוה שנבעלה לא שייך לומר דלמא אזלא איהו לגבייהו שהעדים יודעין גופא דעובדא היכי הוי א"כ אפשר דמודה ר' יהושע ברוב כשרים. והא דמקשה הש"ס בשמעתין אלא לדברי המכשיר בה פוסל בבתה מאי איכא למימר ולא ניחא ליה דנקט מעוברת מהאי טעמא דפרישית היינו משום דאליבא דרב אסי קיימינן ולדידיה על כרחק אפילו בראוהו שנבעלה פוסל ר' יהושע אפילו ברוב כשרים כדדייקינן בסמוך מדקתני באיך ברייתא לסתור או לחורבה משא"כ לדברי המכשיר בה פוסל בבתה מפרש הא לסתור או לחורבה כדזעירי, כן נראה לי נכון, לולי שהתוס' לא כתבו כן ואפשר דמשמע להו דמסתמא איירי סיפא דומיא דרישא. מיהו אי ליתא לדברי הב"ש יש לפרש בפשיטות דנקט מעוברת לרבותא לאשמעינן הא גופא דר"ג מכשיר אפילו ברוב פסולין משום דמעוברת מסתמא רוב פסולין אצלה דשמא נבעלה בשדה ורובא דעלמא עכו"ם נינהו ואפילו אי איתא לדברי הבית שמואל איכא למימר דהיא גופא אתי לאשמעינן דלא חיישינן שמא נבעלה בשדה אבל ברוב פסולין אפשר דפוסל ר"ג למ"ד לדברי המכשיר בה פוסל בבתה ודוק היטב:

בגמרא א"ל רב פפא לאב"י לזעירי וכו' האמר רב מלקין על היחוד ואין אוסרין על היחוד וכו'. מכאן קשה לי על מש"כ באה"ע בש"ע (סימן ד' ס"ס י"א) בהגהת רמ"א 'דבנתייחודה לשם זנות אסורה וכתבו הפוסקים דהיינו כשדברה עמו דברי תפלות וזנות בשעת היחוד וא"כ מאי מקשה הכא בגמרא דלמא

היחוד, אלא ה"פ מלקין על היחוד אפילו ביחוד כל דהוא כו' ואין אוסרין על היחוד ואפילו ביחוד דלדעתא דזנות ואמ"ל ביחוד כל דהוא אין מלקין כ"א דלאיכא רגלים לזכר דלדעתא דזנות נמיחד כ"ש דלמי שפיר טפי כן מוכר דברי המהרי"ק:

סוגיית הדף

קף

תוספות יום טוב

כתובות פרק א

ר עובדיה מברסגורא

צינונים

ח ראוה מדברת. טס ט"ו ע"ל: ר"ג ורא"א בר. ע"י ירוש' יבמות פ"ד ה"ב פ"ט ה"ד קדושין פ"ד ה"ג מ"י פט"ו מה"ל א"ב ה"ב ופ"י"ג ה"ג וי"ד סמ"ג ל' קפ"ה טו"ש"ט טס ט"ו ו' פ"י"ו: לא מפייה ע"י ירוש' פ"ה ה"י:

שינויי נוסחאות

ז ור"י. כ"ג ונ"ק ונמסר"ל ר"י. הרי ז. כ"י"ף הרי ה"א. ח עם אחד (בשוק). ויהי כ"ג; כ"י"ף עם אדם בשוק; כ"י"ף ונמסר"ל ונמסר"ל למא. (אמר ז"ל). נמסר"ל ואמר לה: נמסר"ל ונמסר"ל למא. של זה. נמסר"ל של איש זה; כ"ג של עובד (ז) זה. ור"י. כ"ג ונמסר"ל ר"י. הרי ז. כ"ג ונ"ק הרי ה"א.

תוס' רש"י

ז (א"ת א"ן) ששה צ"תין ול"פסוד. אף דבבא ז' ר' מן להכשיר בה אי"כ למאי הלכתא נקט לנחין ולפסוד מה פסול יש בה בזה יותר מבעלה לכ"י. י"ל ורצה להשימיעו אף דנחין ופסוד בודאי הו' מיטוטא דאפילו ברוך כשרים אסורה מחששא דבעלה למיעוש וכדאמרי' בסוגיא דפוסל פוסל אפילו ברוב כשרים. אולם לפ"ז קשה מזה דאמרין בסוגיא עלה דברייחא ראוה שנכנסה עם אחד לסתר או לחורבה דל"ר' דנסתרה נבעלה. הא דקתני לסתר היינו לסתר חורבה דמתא או לחורבה דרביא וצריכי דבאי אשמעי' חורבה דרביא כהניא קאמר ר"י דאיכא ר"פ והא מדנקט ר"י בחזקה בעולה לנחין ולפסוד דגם בדברא היינו מיטוטא נשמע דפוסל אפי' בריב. ונלע"ד דהא לר"י אמרין ומכשיר גם בבתא כמבואר בסוגיא ור"י רינא דפלוניתא דר"ג ור"י אף לבתה דר"ג מכשיר דחזקה אם מועיל לבת. ואי"כ שפיר י"ל דס"ד דר"י מורה ברוב כשרים כיון דאיכא רוב וחזקה כשרות נאמנת ואפי' לגבי בתה. והא דנקט לנחין ולפסוד היינו לענין דפסולי להולד

יאמר כפירוש ר"מ הכי דחוי מדר"ן וגם כפירוש המוספות אי אפשר דהא הכל בטוענת מוכת ע"ן היא. והכ"י סימן ס"ח לא העמיק כלל להא להמוספות אלא כתב דברי הר"ן והמגיד: ח מדברת. פ"י הר"ז ממיחמת ותני לה להודיעך כמו דרבי יהושע דלף על גב דלא ראוה שנבעלה פסולה. גמרא: ט"ב. כתב הרמב"ם ט"ב היא סיבה ובכמה מקומות הם אומרים ט"ב גיטין וקדושין ט"ב עבודה זרה ומשמשה רצה לומר סתם ע"כ וכפסר משני (שורש ט"ב) כתב שהוא לשון עסק חרגוס ירושלמי ויוניאו דינת הארץ (נמדנר י"ג) ואפיקו ט"בא נישא: נאמנת. לפי שהיא נחזקת כשרות: לנתין ולממזר. עיין משנה ה' פרק ו'

לאמר כפירוש ר"מ הכי דחוי מדר"ן וגם כפירוש המוספות אי אפשר דהא הכל בטוענת מוכת ע"ן היא. והכ"י סימן ס"ח לא העמיק כלל להא להמוספות אלא כתב דברי הר"ן והמגיד: ח מדברת. פ"י הר"ז ממיחמת ותני לה להודיעך כמו דרבי יהושע דלף על גב דלא ראוה שנבעלה פסולה. גמרא: ט"ב. כתב הרמב"ם ט"ב היא סיבה ובכמה מקומות הם אומרים ט"ב גיטין וקדושין ט"ב עבודה זרה ומשמשה רצה לומר סתם ע"כ וכפסר משני (שורש ט"ב) כתב שהוא לשון עסק חרגוס ירושלמי ויוניאו דינת הארץ (נמדנר י"ג) ואפיקו ט"בא נישא: נאמנת. לפי שהיא נחזקת כשרות: לנתין ולממזר. עיין משנה ה' פרק ו'

אחד פשוט, אָמרו לָהּ מָה טִיבוֹלָב שֶׁל זֶה. אִישׁ פְּלוֹנִי וְכֹהֵן הוּא, רֶבֶן גְּמִלְיָאל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים, נֶאֱמַנְתָּ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, לֹא מִפְּיָה אָנּוּ חֵיִין, אֲלֵא הָרִי זֹו בְּחֻזְקָת הוּא. מִיּוֹסֵם: נֶאֱמַנְתָּ. כְּשִׁירָה לְדַבְרֶיהָ כִּי: ח רֶאִוּהָ מְדַבְּרֶת עִם אֶחָד פְּשׁוּט, אָמרו לָהּ מָה טִיבוֹלָב שֶׁל זֶה. אִישׁ פְּלוֹנִי וְכֹהֵן הוּא, רֶבֶן גְּמִלְיָאל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים, נֶאֱמַנְתָּ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, לֹא מִפְּיָה אָנּוּ חֵיִין, אֲלֵא הָרִי זֹו בְּחֻזְקָת בְּעוֹלָה לְנָתִין וּלְמַמְזוּרִי, עַד שֶׁתִּבְיֵא רֶאִוּיָהּ

פירוש המשניות להרמב"ם

ומה שנתבאר אצלי הוא שהדבר בהפך וטוענת דמים יש לו פתח פתוח אין לו. ח ראוה מדברת עם אחד בר. מדברת בניו על הייחוד וטיב היא סיבה ובכמה מקומות הם אומרים

מלאכת שלמה

למה ולמה כדלית לה. ואימה למחני צפיקין דף י"א ור"פ עני דמכלתין וסוס' דפיקין דף ט': ח ראוה מדברת ובר. ע"ס הפרק פ"ח ה"לכו' א"ב סי' י"ג י"ד ט"ו. ואימה ר"פ עני דמכלתין. ונעור א"ה סי' ו'. מלות בשוק ואמרו לה ממקם ה"ר יהוסף ז"ל ע"פ רוב הפסרים וכן ג"כ מלות ואמרו לה דנפמך. ובגמ' מפרש לה ועירי מדברת כלומ' שראוה שנקמה עם אחד ונקט מדברת לשנא מעליה כי אורחיה דקרא אכלה ומסתה פיה דנקט פשמים נלשון אכלה הר"ן ז"ל ונל"ג דס"ל לרב ז"ל דלע"ג דבגמ' לא נאמרה זו הראיה רק לרב אפי' שאת' דמאי מדברת נבעלה ממש כמ"ש נקטי' לה אן לעירי דמפי' דמאי מדברת נקמה כן נלע"ד. וכתב במהרי"ק ז"ל שרש ק"ס ח"ל מאי מדברת ועירי אמר נקמה כתב סמ"ג בשם ה"ג ה"מ נקמה עם ישראל אבל נקמה עם הגוי הכי היא כשבויה ופסולה מן הכהונה ע"כ וכתב עליו סם מהרי"ק ז"ל דיש לנלוק ולומר' דהתם מדבר נקמה לדעתה דזוט כדמשמע לישנא דקראוה מדברת כלומ' ממחלה היו מדברים יחד מעניני פסלות ושוב ראוה נקמה עמו דמוכחא מילתא שנתרמית לו ומש' כך נקמה עמו ממך דכריהו וכן נראה ממך הסוגיא דהתם כפ"ק דכחובי' דפריך בשלמא לעירי דאומר נקמה היינו דקמי מדברת אלא לרב אפי' מאי מדברת ומשני לשנא מעליה נקט ועמה יש לתמוה דלדברא לעירי קשה אמאי לא קמי נקמה כהדין דליכא למיעטע ואמאי נקט מדברת וכ"ש דלפי האמת דמשני לרב אפי' דלשנא מעליה נקט דקשה טפי דבעלמא לרב אפי' א"ש דלא קמי נבעלה משום לישנא מעליה אלא לעירי אמאי לא קמי נקמה כהדין אלא דואי מש"ה קמי מדברת דדוקא כמדברת דליכא רגלים לדבר הוא דפלגי ר' יהושע

י כ י ן תפארת ישראל י כ י ן

כס ונקט פלוגמיהו כ"י כ"י. דכרישא כנאמסי קמ"ל דנהדתי מודה ר"ג לר"י דלית לה כלום דמקח טעות לגמרי משמע. ובסיפא כזוכה ען קמ"ל דלר"ג כזוכה עכ"פ ק', אפילו לא הכיר בה: ל כמו דבר אחד לדור, דר"ל מנהיב, כ"כ ה"ג ראוה לומר הימה נהוגה מאי בשוק, כלומר שנבעלה נהוה לישנא דקרא, ויקרב אל אחי את המדינית לפני משה. וכ"ש קאמר להכי לא נקט שנבעלה, דלשנא מעליה נקט ולע"ג דבכמה דוכמי נקט לשון שנבעלה, הכא מדנקט מקמי הכי ע"פ ההכרח דרוסא איש את קפיד הכא טפי למקט לישנא מעליה, לאשמעין דלעולם יספר ארס נלשון נקט

לכא בקהל דכיון דאיכא רוב נכרים ודין רב"ם היא נחללה אודאי לה חזקה כשרות דהאם משיה הולד פסול לקהל ובלכיא חזקה כשרות פסלי' גם משום מיטוטא אבל בחבורה דמתא דאיכא חזקה כשרות וגם רוב ס"ד דנאמנת: (א"ת יב) שם במשנה ע"ד שתב"א ר"ה ל' דבריה. ור"ת ומה מועיל ר"ה שהוה כשר מ"פ נחוש דלמא אפקרה נמי לאחירי ובעלה לפסול וי"ל כיון דלר"ג מהני בריא וח"כ גם ר"י לא פליג עליו אלא נבעלה ודאי והתפס למי דאתער חזקה או מטעם דהיידידשלי דהזנות רצוח אחר פסול. אבל בספיקא דאפקרה דהתפס כעיקר המעשה אם נבעלה עור גם לר"י מהימנא לא נבעלתי עור כברי וח"כ. ור"ת הא כבא על ארוסתו ספ"ו ריבמות (ר"ס ב) ס' רב הולד פסול ולא מהני בריקת האם ובפשוטו טעמא דרב דס' כר"י אלמא דלר"י גם בספיקא דאפקרה לא מהני כרי וח"כ. וי"ל דלאו משום דס' רב כר"י אלא דס' כר"י דאמר מאן דמשכר בה פוסל בבתה דחזקה האם לא מהני להבת. ודאייה לרוב מדפרכין בסוגיא הא דאי"ן אין אסירים על היחוד לימא דלא כר"י. ולא פריך בחזקה יותר דרך דומיא דרב אודב מהאי דבא על ארוסתו. אלא ע"כ דר"ל דטעמיה בהאי משום דס' כר"י. ור"ת והא כיבמות שם מרבי האי ריליה תוכל בתרומה אף דמירי לגבי עצמה. וי"ל דר"ם לענין דבעלה לישראל אין ח"כ מסייעתה דהא לא נפסלה בכך אלא דאין העובר מאכילה בתרומה ולגבי זה אין לה חזקה ואדבריה קצת חזקה איסור נמי איכא:

דף יד

בענין אם בעלת תשובה מותרת לכהן – חלק ב'

מראי מקומות

א. שו"ע אהע"ז סי' ו סעי' יז	ו. תשובות והנהגות ח"ג סימן תט
ב. שו"ע אהע"ז סי' סח סעי' ז	ז. קובץ תשובות ח"א סי' קמז
ג. חלקת מחוקק שם ס"ק ח	ח. ביאור הגר"א שם אות כה
ד. בית מאיר שם	ט. תשובות והנהגות ח"ד סי' רפא
ה. תשובות והנהגות ח"א סי' שס	

תמצית הענין

בגמ' דף יג. נחלקו ר"ג ור"י לגבי אשה שידוע שזינתה, אך לא ידוע מי הוא הבעל, והאשה אומרת שהוא איש כשר, אם מותרת לכהונה, וכן אם העובר כשר. ובגמ' אח"כ דף יד. דקיי"ל כר"ג דנאמנת, וגם שכל זה הוא רק לענין בדיעבד, דהיינו שהולד אינו פסול, וכן אם האשה כבר נשאת אין להוציאה, אבל לכתחילה אין להתיר האשה אלא א"כ יש רוב כשרים. וכן נפסק **בשו"ע**, שצריך רוב כשרים, [וי"א שצריך תרי רובי, ואכמ"ל בזה].

ולכן לגבי בעלת תשובה בזמננו שרוצה להינשא לכהן, והיא אומרת שלא נבעלה לגוי או שאר פסול, יש לדון אם יש להתירה לכתחילה להינשא, שהרי ברוב מקומות בחו"ל רוב העיר הם גויים, וליכא רוב כשרים. אמנם ישנם אופנים שמצינו צדדים להתיר, כמו שיתבאר, [וכמובן לענין הלכה למעשה צריך לשאול מורה הוראה].

בשו"ת תשובות והנהגות צידד להקל באופן שאין הדבר ברור שזינתה, אלא שיש חשש זנות. די"ל, דהא דבעינן רוב כשרים, היינו רק אם ידוע שזינתה, וכגון בסוגיין, אבל אם אין הדבר ברור שזינתה א"צ רוב. והביא ראיה לזה, דהנה נפסק **בשו"ע**, דכהן שנשא אשה ואומר שמצא פתח פתוח אסורה לו משום חשש שזינתה כשהיתה ארוסה, ואמנם כתב **החלקת מחוקק**, שדין זה אינו נוהג בזמננו, משום שנוהגים לעשות קידושין ונישואין במעמד אחד, ובודאי לא זינתה כשהיתה ארוסה. ותמה **הבית מאיר**, דאכתי יש לחוש שנבעלה לפסול, וא"כ אין להכשירה לכהן אלא אם יש רוב כשרים. וכתב התשובות והנהגות, דעפ"י דבריו מיושבים דברי החלקת מחוקק, דרק אם ידוע שזינתה צריך רוב, אבל לא בחשש זנות.

ולכן כתב, שלא ישאל אותה החתן אם זינתה, רק אם זינתה עם גוי, ואם אומרת לא, מותרת, דלא ידוע בודאי שזינתה, וא"צ רוב כשרים. אבל אם אמרה שזינתה, אין להתירה בלא רוב. וכע"ז כתב הגרי"ש אלישיב **בקובץ תשובות**, דאם לא ידוע בבירור שזינתה, אלא שנבדקת ע"י רופא ונמצא שאיננה בתולה, מותרת לכהן, דאי"ז ראיה ברורה שנבעלה, דאולי מוכת עץ היא.

עוד כתב בתשובות והנהגות, שאם גם החתן הוא בעל תשובה, והוריו אינם שומרי תורה ומצוות, אפשר שבאמת אין דינו ככהן כלל, שאע"פ שאביו כהן, מ"מ אפשר שאמו זינתה עם גוי קודם נישואיה לאביו, שזהו דבר מצוי בזמנינו רח"ל, ואם יתברר שכן אירע, א"כ אין דינו ככהן, ומותר לישא בעלת תשובה אף אם נבעלה לפסול.

בית שמואל

אבן העזר ו הלכות פריה ורבייה בית שמואל קלג

מנשטע ממוק' נשם ט"ו ע"א בדיבור הראשון

הרמב"ם כל הסיגוא איירי כשאוירת ברי, אכל כשלא אמרה ברי, לכתחילה לא תנשא אפילו גדליכא תרי רובי. ונראה, הא דבעינן תרי רובי איירי כשיש עכ"פ מיעוט פסולין, אכל כשליכא מיעוט פסולין לא בעינן תרי רובי. וכשיש לשראליס שכונה בפני עגמס ואין דרך גוים מפסיק, או היו כעיר בפני עגמה וכאלו לא היו דריס שם גוים כמ"ס בתורת הגוים (ביה חמישי שער ד') ובעור יו"ד סימן קכ"ט.

לוי הברועל ואמררו לה מי הוא זה שבא עליך ואמרה אדם כשר הרי זו נאמנת ולא עוד אלא אפילו ראוה ימעיברת ואמררו לה ממני את מעוברת ואמרה מאדם כשר הרי זו נאמנת

קבלת יעקב ע"פ עש"י תורת הגוים והחזקה והפיקול והפיקול והפיקול והפיקול

ומזה, אכל גנאנסה ידוע שנאנסה חף רבן גמליאל מזה דלא מהני ברי דדה, א"כ שמואל דאמר [שם י"ד ע"א] הלכה כרבן גמליאל ואם לא העביר עובדא עד שיהיו רוב כשרים, לא אמר גנאנסה כשאין לה מיגו. וכתמיהו שני של תוס' כתבו דאיירי דאומרת ברי [ו]מ"מ לכתחילה בעינן תרי רובי ומיגו, ש"מ [ו]גלגל מיגו ונאנסה, לא מהני לכתחילה אפילו תרי רובי. גם איירי כל זאת להכשיר אותה, אכל להכשיר הולד או היו כדעבד, לכן אפילו ברוב פסולים נאמנת להכשיר, ואם א"כ לשאל אותה, עיין סימן ד' [סעיף ב']. וכשהולד כשר נקבל כשר ג"כ לכהן וא"כ לחלק ביניהם, כגון אפילו ברוב ממזרים והיא אומרת לכשר נבעלת, כשר הולד אפילו לכהונה. מיהו אם היא גרושה, או שייך בולד ג"כ תחילה ודעבד, כי שמה כהן נא עליה והולד חללי.

קבלת יעקב ע"פ עש"י תורת הגוים והחזקה והפיקול והפיקול והפיקול

בית שמואל מ"ט ע"ב תורת הגוים והחזקה והפיקול והפיקול והפיקול

באר הגולה ג. שם נמשנה כרבן גמליאל ורי אליעזר.

הבועל, אבל להנשא לכהן עצמו שמעיד שממנו נחעברה או בא עליה אינו נאמן, כמו גבי שבויה [ו]מפיקד בה לא ישאנה [ו]להלן סימן י"ג סעיף ג'ן. ולי נראה דשאני שבויה דבלא הודאת הבועל היה הדין [ו]אפילו בנישאת תצא, ע"כ לא מהני הודאת העד לענין להנישא לו מחמת שנחשד שהעיד כשקר ויהיה כל ימיו באיסור, אבל הכא [ו]אפילו בלא הודאת העד היה הדין אם נישאת לא תצא דאיכא ברי וחוקה, רק חומרא בעלמא לכתחילה לא תנשא לכהן, ודאי מהני הודאת הבועל. וגדולה מזו מציעו דמהני הודאת הבועל לענין מעוברת חבירו [ועיין להלן סימן י"ג סעיף ג' ובכ"ש סימן ק"ט] דשם חמירא דאפילו אם נישאת תצא, מכ"ש כאן דאם הבועל מודה דמהני הודאתו אף להנשא לו אם הוא כהן, עכ"ד ע"ש. והנה דעת הגאון בעל נודע ביהודה בכמה תשובות אינה כן, אך דעת הגאון רבינו עקיבא איגור ז"ל כדעת קהלת יעקב הג"ל, ודברי שניהם יובאו בס"ק שאח"ז באריכות. עוד כתב הב"ש דלחידוש ב' של תוס' שכתבו דבעינן תרי רובי ומיגו, ש"מ דכשנאנסה וליכא מיגו אסורה לכתחילה אפילו איכא תרי רובי, ועיין בספר קהלת יעקב שם שכתב עליו, לא ידעתי שום הוכחה מרבי התוס' ואי אפשר לומר כן כלל, ע"ש [ועיין בזה בספר בית מאיר ובתשובות חתם סופר [נאע"ז ח"א] סי' ט' וי"ח]. עוד כתב הב"ש דה"ל, גם איירי כל זאת להכשיר אותה, אבל להכשיר הולד הוא כדעבד, לכן אפילו ברוב פסולים נאמנת להכשיר בו, וכשהולד כשר לקהל כשר ג"כ לכהן וא"כ לחלק ביניהם, כגון אפילו ברוב ממזרים והיא אומרת לכשר נבעלת, כשר הולד אפילו לכהונה. מיהו אם היא גרושה או שייך בולד ג"כ תחילה ודעבד, כי שמה כהן נא עליה והולד חללי, עכ"ל. ועיין בתשובות רבינו עקיבא איגור סי' צ"א בעובדא בפנייה שהרתה לזנונים ונישאת לאיש וילדה בת, ובעלה היה מחויב אותה לכתו בכל ענינים, וכשגדלה שידכו אותה לכהן, ונשאל אם מותרת לכהן, והשיב הדיינו דברי הב"ש שכתב כשהולד כשר לקהל כשר גם לכהן וא"כ לחלק ביניהם. וכתב דלכאורה טעמו בזה, דאם באת להחמיר שלא להאמין לדבריה, ממילא תצטרך לפוסלה מקהל, כיון שתוקי שלא נברקה האם, וזה הוא דעבד, אף דאפשר דאסורה לכהונה וכשרה לקהל כגון דיעתה עם ערבי, מ"מ לא פליגין דיבורה להאמינה להצאון. ומה דהיא לא תנשא לכהן ולא אמרינן כיון דמאמינים לדבריה לגבי בתה ממילא גם היא כשרה לכהונה, צ"ל דלגבי תרי גופי פליגין דיבורה. אמנם לפ"ז יקשה מ"ש הב"ש עוד, מיהו אם היא גרושה שייך בולד ג"כ תחילה ודעבד כי שמה כהן נא עליה, ונימא ג"כ דלא פליגין בו. ולזה נראה דכונת הב"ש כן, דלגבי חשש נכרי י"ל דבתה ננשא לכתחילה, כיון דמרינא מועיל ברי דידה לגבי הבת אלא דלכתחילה לא תעביד עובדא, בזה כיון דבלא"ה הרבה פוסקים ס"ל דערבי הבא על בת ישראל אין הולד פגום לכהונה כדמשמע מסתימת הרמב"ם [ט"ו מאיסורי ביאה ח"א], גם הרמב"ן [במלחמות] [בספר הזכות יבמות ט"ו ע"א מריס ה"ר] כתב דאם נישאת לכהן לא תצא, וכ"כ הב"ש סימן ד' סק"ב להלכה, ואף הפוסקים דטברי הולד פגום לכהונה, י"ל דהוא רק דרבנן כו', בזה י"ל דאף לכתחילה עבדינן עובדא. אבל בגרושה דהוי לכהונה חשש דאורייתא דשמה נבעלה לכהן, משריה גבי ולד נמי מחליקין בין לכתחילה לדעבד כו'. ונסיק וז"ל, היצא לנו מה דבנידון דידן לדעת הב"ש מהני ברי דהאם לחוד להכשיר הבת לכתחילה, והכי משמע מדברי הברסגורא סוף פ"ק דכתובות [משנה ט"ו], והוה דעת השואל בשו"ת רמ"א סי' כ"ד, אלא דמימא אחרי דהרמ"א השיב שם לחומרא מאן ספין ומאן דקיע להקל. אך עיין חו"מ בנידון דידן דהוא אומר ברי ג"כ דמיניה הוא, ובהו י"ל דאף ר' יהושע מתיר כדאמרינן [כתובות י"ד ע"א] חזא דהא קמודה, בזה יש לסמוך להקל

ראש פינה - עקבי הבית

לעולם סובר כ"י יחוש, אכל לדין דק"ל כרבן גמליאל ונאמרת אפילו ברוב פסולים כשר וי"ה ברוב כשרים אפילו אינה אומרת, דלדידה ליכא האי חידושא דב' רובי. וידוע שנאנסה בו. דל"ה נאמנת בנימו דלא נאנסת, ואף בלאו מעוברת, מ"מ יש לה מיגו דנלטן וימא. ש"מ בלא מיגו ונאנסה בו. דלא לא נאנסה, כיון דשיין בודקת ומונה א"כ מיגו, כמנואר שם נחום' נחמילת הדיבור דבודקת ומונה שיה לנינו ע"ש. אפילו ברוב פסולים בו. דהא כדעבד הלכה כרבן גמליאל אפילו ברוב פסולים, ולענין הולד לעולם הוא דעבד, דלדידה יכולה לנשא לשראלי ולא לכהן, אכל הולד אם נמשא שיש חשש שמה לפסול נבעלה, יש לתמום שמה לנמוה, וא"כ לשראלי ג"כ אסורה, לכן הכל הוא דעבד. מיהו אם היא גרושה כו'. ורוב הכתובים נאמרו מקום, וכ"כ במהדור"ק [נסק"ב] ע"ש, דהי לענין זה כרוב פסולים. תחילה ודעבד כו'. דכיון שיכולה לנשא [ל]שראלי למה תנשא לכהן כמו ביהא עגמה:

עכ"פ מיעוט פסולין בו, ככר הכתוב בסימן ד' דנכלל זה הם אנשים שאמרו עליה משום ערוה, עיין סימן ד' ס"ק (ל"ח) [ל"ט]. לישראלים שכונה בו, ולא מה קולא לניחא נחעברה שכונה ישראל ואין לה קרוב ואין דרך גוים מפסיק, ונפטר בית מאיר מפקפק בה, ע"ש באורח. כמ"ש בסימן ד' כו'. סעיף כ"ו. א"כ לא מביעיא למ"ש שם בשם בו, כ"ל. למ"ש שם בו, כסק"מ. ליכא חשש איסור דאורייתא בו. דודאי מדאורייתא סגי נחד רוב, דנכלל התורה ק"ל דאולין נחר רובא, רק דרבנן החמירו כלן משום תעלה יוסקין דלנינו ב' רובי. נראה בבב"ג מורה בו. דלא אמר דמישקין שמה זמנה עם אחר רק בליכא רוב כלל, וגם לא כתב כלן דבעינן ב' רובי רק כלן דעינן כלל עם מי זמנה, אכל כדענין, רק מהמשא [שמה זמנה] עם אחר סגי ברוב אחד. דסוגיא אחיא כ"י יהושע כו'. י"ל דהא פריך א' ר' יהושע אפילו ברוב כשרים פוסל, ומשני דמיירי ב' רובי, והיינו

דגול מרובה

סימן ד' ב"ש סק"א. כמ"ש בסימן ד', נע"ג, עיין שם נקמ"מ, ולי נראה דבה אפילו ליכא אפילו חד רוב ג"כ מותרת, זמנה שמחמיר הרמב"ם ביטול [פ"ג יומם ה"ד] בל"ה אין רחיה, דכלן איכא ספק ספקא, שמה לא זמנה עם אחר כלל, ואמ"ל זמנה, שמה גם האחר נכר הוא, ואמנם נמנה שמואל בסימן ד' [סעיף ב'] אפילו מודה אוחי פלוני וכו', והרי גם שם יש ספק ספקא, שמה גם האחר מותר הוא, מ"מ שאני כלן דמשיע אשה מנה בודקת ומונה, משא"כ בסימן ד' [סעיף ב'] דלדידה אף מישיקין שמה זמנה עם אחר, גם שם הולד אין לו חוקה ממזרים [ו]מחזיקין אכל היא י"ל דהוא חוקה כשרים, ואולי גם הכ"ס לא קאמר רק על בתה:

לשבת הסופרים

בי"ש סק"א, כמו שכתב בסימן ד' סעיף ב"ח, כל"ג. המעמק:

הלכות הדף

חלקת מחוקק

10 אבל בחור לא ואדרבה מלקין אותו. ואפילו לדעת הרמב"ם [פי"א מאישות הי"ב] שאינו ממלק בן צמור לגשו וס"ל דלף צמור מהימן, מ"מ רח"ל להקטו כאשר עשה רב נחמן [כחובות דף י' ע"א], דהא הוא חסוד על הזנות מאחר שבקי נפתח פתוח: סעיף ו' ה' אם הוא כהן הרי היא אסורה. וראה [ר'בזמן הזה שמקדשין בשעת חופה ומיד מן ו' ימי המשמה בעל בעילת מזה, ואין הכלה ממידת עם שום חלם וממדי יש עמה ששביין ושיים ובחולות קטנות וגדולות, אינו מנאי שמונה צמור זה הזמן, גם החמך בעלמו יכול להעיד על זה, ומקמחא כשלא ציונים ומקורות י"ב סוד.

אבן העזר סח הלכות בתובות בית שמואל לה

אמרין אם היתה פיקחם היתה טוענת משארסמתי נאנסתי, לפ"ו לענין איסור היכא דליכא ספק ספיקא, מליח כפולגמחא דליחא נסמך [סעיף ו' ע"א]: (יא) (יב) אבל בחור לא. כן היא דעת הר"ף [שם ג' ע"ב מדפי הר"ף] והרא"ש [שם פ"א סי' כ"ג], וכן למירוך רב אחאי לפירש"י [שם י' ע"א ד"ה סביר ויב] (בחור) ומקפוח [שם ד"ה מברכתא], וכן ספק כשנטי נכרס [שם אות ד']: סעיף ו' (יב) (יג) אם הוא כהן. הכלל הוא, כשאין כאן אלא ספק אחד אוליין למומחא באיסור דאורייתא, לכן כששם ישראל היכא ספק ספיקא שמה צאונם ושמה קודם שנתחלטה, אכל (צמ) [באשת] כהן או קיבל אביה הקדושין

ערך לחם

סעיף ו'. ועיין סימן קע"ח דין ג' ובגדה להם שם ולעיל סימן ו' דין י"ד.

מורי זהב

סעיף ד' [ד] אם הוא כהן כו'. מריח ז"ל [ב"ת אות ח'] כתב, בגמ' [כתובות] דף ט' ע"א [אמרין] [ד] בטוען טענת בתולים נאמן לאוסרה עליו.

נחלת צבי

יב. ואדרבה מלקין אותו. משום דלא קיס ליה והוא מוליא שם רע על צנת ישראל: סעיף ו' יג. אם הוא כהן הרי היא אסורה עליו.

באר הגולה

מ. כדמשני רב אחאי שם, וכפירוש הר"ף והרא"ש שם [ור"ף ג' ע"ב מדפי הר"ף, ורא"ש פ"א סי' ב"ג]. סעיף ז' ג. מימחל דר' אלעזר, וכדמפרש בגמ' שם דף ט' ע"א.

פתחי תשובה

אינו נאמן וכמ"ש המרדכי במסכת קדושין [סי' תק"ל] כו'. ואין לומר שהטעם שנאמן לומר פתח פתוח מצאתי, משום דיש כאן חזקה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה, חרא, דהך חזקה לא מהני רק לענין כתובה דרבנן ולא להוציא אשה מבעלה, ועוד, דרש"י ז"ל [כתובות י' ע"א ד"ה חזקה] פירש, אילו היה שונאה היה מגרשה, ואחר תקנת רבנ"ה נסתרת חזקה זו. וכתב לתרץ, דהא דאמרין עיניו נתן באחרת, היינו רק במקום ששלישי דבריו מפסדת הכתובה, כגון שאמר שראה שזינתה ברצון דאיכא אין לה כתובה, אבל היכא שטוען שמצא פתח פתוח, דיוכל להיות שנאנסה תחתיו ואז יש לה כתובה, ואיכא יצטרך לגרשה וליתן לה כתובתה, לא חיישין כו'. או אפשר דהרמ"א ז"ל סמך עצמו על זה ששמואל קמח, ומסיים, ומי שימצא מקום לתרץ דברי הרמ"א באופן אחר חכם גדול יקרא ושכר הרבה יטול מן השמים, ע"ש. והנה מ"ש בתירוך הא' ולא אמרין עיניו נתן באחרת רק במקום שלפי דבריו מפסדת הכתובה, איני מבין, דהא לקמן סימן קע"ח סעיף ט' קאי הרמ"א על מ"ש בשו"ע שם לא קינא לה ובא עד אחד כו'. ויצא ויתן כתובה, וע"ז כתב הרמ"א ז"ל דבזמן הזה אינו נאמן לומר כו' או שמאמין לדברי העד דחיישין שמה עיניו כו', ע"ש, הרי מבואר להדיא דאף בצריך ליתן כתובה אמרין עיניו נתן באחרת. ועוד, דמ"ש כגון שאמר שראה שזינתה ברצון דאיכא אין לה כתובה, ג"כ אינו מוכן כלל, דהא באמת הדין גם באומר שראה אשתו שזינתה מחובב ליתן כתובה כמ"ש בשו"ע סימן קט"ו סעיף ז', רק שיכול להשביעה [וגם ע"ז יש חולקים, עיין ח"מ [סק"ל] וב"ש [סק"ל] שם], וכיון דחשדינן ליה שהוא משקר משום שעניו נתן באחרת, כודאי תשבע ויצטרך לפדוע כתובתה. מעתה לענין ליתא לתירוך זה, ומוכרח תירוך הב' דהרמ"א ז"ל סמך עצמו על אחר לקמן, וא"כ יצא חידוש דין, דבזמן הזה אינו נאמן לטעון פתח פתוח לאוסרה עליו. מיהו גם אם נוודה לדין זה, אכתי אפשר לומר דדוקא באשת כהן, אבל באשת ישראל וקיבל אביה קדושין פחותה מג' שנים, גם בזמן הזה נאמן, לפי מ"ש הרמ"א ז"ל בסעיף שאחר זה דאם מתרצת עצמה ואומרת נאנסתי נאמנת, לפ"ו י"ל דלא מצינו שאינו נאמן

ראש פינה - חלקת השדה

סק"ז. אבל בחור כו'. עיין בהפלאה בקו"א [סק"ט] דאף להסבורים דאינו נאמן, היינו לענין ממן, אבל לענין איסור אמרין שיהא אנפשיה חתיכה דאיסורא, וכן הביא שם בשם הרא"ה [כתובות י' ע"א ד"ה הורא], ע"ש. ועפ"י היה מקום להשוות דעות הפוסקים ולא פליגי כלל, אך באמת לפי מה שדייק מהרמב"ם מחמת שאינו מחלק בזה, משמע דגם לענין איסור כן: סק"ח. אינו מצוי שזונה כו' ותולין במצוי כו'. עיין במגן אברהם הכ"ש לשאר מירוסים שמיא לקמן סק"ג, ע"ש. תליא בפלוגתא דאיתא כו'. ר"ל כמור סעיף ו' או מהני כשמתחלחל חס עלמה. ולהדעה שם דלא מהני, ודאי כאן אסורה דהא אפילו אם היתה אומרת כפירוש לא הוה מהני. ונספח בית יעקב הקשה ע"ה, דהמור שם דף ל"ו לא כתבו כן לענין איסור רק לענין ממן ומשום כל שנוגע בספק

שי למודה

ד'. אם הוא כהן. ג"כ, עיין ח"מ סק"ח מה שחלש בזה, ועיין גכ"י לעיל סימן ו' וכת"ש סק"ב. ועיין בענין תקופת כתובת כדף ט' [י"א] כד"ה ספק חמיו, שפירש דגם בזמן שה"ס אין לספק שזולת לא יזנה לאחר שנישאה, ע"ש. ודבריו מוסיף ש"כ לא עיין ספק חמיו כלל, ובמסכת הארומי בזה ואכ"מ:

גליון מהרש"א

ח"מ סק"ח. נראה בזמן הזה שמקדשין בשעת חופה כו'. וכדמסקינן רש"י כחובות אשתא: קדשה כחופה ליה ליה גליון קנסיה:

ס"ז
תקפ"ב
הפ"ח
סב"ה
מסור
ס"ח
תקפ"ב

סמ"ח
ת"ז

לא נכתבה
לו תשובה
ואלי טעם
לש"ש שם
בפ"ז
תקפ"א

הלכות הדף

יב

בית

סימן סח סעיף ז - ח

מאיר

קדושי תורה או בפקחומה או על ידי אציה, דאי לאו הכי אף לגבי כהן לא שייך כלל תחמיו. ועל ידי קדושי אציה לישראל נמי אין חשש זולת בשהייתה גדולה בפקחת ואחר כך נשחט[ת]ה, דאי לאו הכי כל פתוי קטנה אונס ליש אומרים בזהג"ה דבסמוך. וחרשם הנשאת לכהן [אפשר] [ד] שייך החשש איסור (אפשר) אף בנתקדשה בחרשותה על ידי עצמה, ועיין סימן מ"ד [ס"א] שהנחתי זה בל"ע, דיכול להיות דמכל מקום תחמיו מדרבנן מקרי. ולישראל נמי לריך לומר כנ"ל. ומה שכתב דתליא בפלוגמא, רלונו לומר דלדעת יש אומרים שזהג"ה דאם מתרמט עצמה שריא, הוא הדין בזאת אגן טענין לה ושריא, זה לעניות דעתי ל"ע, דנהי דהגמרא [כחובות] דף ל"ו [ע"א] יהיב טעמא כגון זה פתח פיך לאלם, היינו לענין ממון, אבל לענין איסור דמסיק דף (י"ב) [י"ד] [ע"א] הלכך לרבן גמליאל אלם ליה צרי דאפילו בחד ספק נמי מכשר, מהיכי תיתי דבמקום דלא שייך צרי שמהא מותרת בחד ספק על ידי טענת הבית דין. והראיה ממה דקיימא לן [סימן ד' סכ"ו] כאבא שאול [קידושין ע"ד ע"א] דקורא לשחוקי צדוקי שבדוקין את אמו וכשר על ידי צרי דהאם, ואילו באלמת נשאר שחוקי ואגן לא טענין, אלא ודאי דלריך צרי ממש. אמנם בעיקר חששא לאיסור עיין במשנה למלך פרק י"א מהלכות אישות [סוף ה"ח] ד"ה ומיהו אכתי וכו' :

סעיף ז

אם הוא כהן. עיין חלקת מחוקק [ס"ק י"] ובית שמואל [ס"ק ט"ו]. והברור שקילרו במקום שהיה להם להאריך, כי לא מהני זה כי אם צעיר שכולה ישראלים כשרים ואין לה שום קרוב הפוסלה צביאתו לכהונה, אבל צעיר

שגוי או פסול או קרוב שוכן בה, הא דינה חרוך בסימן ו' [סעיף י"ח] באלמת, [ו] דומיא דהכי הכא במכחשת ואינה טוענת לכשר נבעלתי, דתנא אס לא בשני רובים להכשיר :

הג"ה ויש אומרים הא דנאסרת. עיין חלקת מחוקק [ס"ק י"]. ועיין סימן ו' [סעיף י"ד ד"ה שמה קודם] שם הבאתי דברי הפני יהושע [כחובות ט' ע"א ד"ה א"ר אלעזר ובקונטרס אחרון אות כ"ב] והארכתי קצת בענין זה :

סעיף ח

אבל התוספת יש לה. כתב הר"ן [כחובות ג' ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה נאמן], והקשה הרמב"ן ז"ל [ט' ע"ב ד"ה עוד למדתי], כיון דאוקימנא דלא טענה איה, אי נמי צברי וצרי, פשיטא דאיהו נאמן ואפילו סבירא לן דכחובה דבר תורה, שהרי לא כתב אלא על מנת לכונסה וימצאנה בתולה, וכיון שכן עליה הראיה שנתקיים התנאי. אטו מאן דמפיק שטרי דתנאי לא אמרינן ליה קיים שטרך ותנאך וחות לדינא, ומה טעם אמרו והם האמינוהו דאלמא דאי דאורייתא לא מהימן, וכמו שכתב רש"י ז"ל [י' ע"א ד"ה חכמים]. ועוד דקאמר גאון ז"ל [הוצא צרי"ף שם] דלענין תוספת כיון דכתב מדיליה לא האמינוהו, ואמאי לא. ולדידי לאו קושיא היא, דכיון דאית לה כתובה כדי שלא תהא קלה להוציא, אס אתה אומר נאמן ועלה רמי לברורי ואי אפשר לה להציא ראייה, הרי היא קלה להוציא, וכדאמרו אס כן מה הועילו חכמים בתקנתם, הלכך ודאי אי לאו דהימנוהו רבנן משום דחזקה אין אדם טורח לא היה מהימן, ואילו הות כתובה דאורייתא לא סמכינן אהביא טעמא דלא צריח כולה האי. וכן נמי במה

ויזכו לשכר שהבטיח הקב"ה לנושא אשה לשם שמים שיזכו לבנים ישרים בס"ד.

עדים, ולא כאן שיסוד האיסור מכח חתיכה דאסורא וכמ"ש.

סימן שס

שאלה: כהן רוצה לישא בעלת תשובה אם מותר.

השאלה כאן חמורה שמפורש בגמרא ספ"ק דכתובות ונפסק בש"ע אהע"ז (סימן ו' י"ז) שאפילו אמרה לכשר נבעלתי לא נאמנת לכהונה אלא כשיש תרי רובי דהיינו הרוב במקום ורוב העוכרים כשרים, אבל כשורבם פסולים לא נאמנת, ואם כן כיוהנסבורג שרובם גויים ופסולין לכאורה לא תהא נאמנת לומר לכשר נבעלתי, ויהא אסור לכהן לישאנה אם זינתה בעודה פנויה ותאסר עליו כשימצא פתח פתוח, אף שתאמר לכשר נבעלתי ולא לעכו"ם, וחידוש הוא לומר שהיום כהן יהא אסור בכל בעלת תשובה כהנ"ל שימצא אותה בעולה ואז חיישינן שלעכו"ם זינתה ואסורה, ולכתחילה עכ"פ אסורה ליגשא כשאין רוב כשרים.

אמנם לאחר העיון נראה שאין לחשוש, דהא דלא מועיל ברי שלה וצריך שני רובי, היינו בגוונא דהתם שראוה נבעלה או מעוברת שמדינא אסורה לכל אחד ע"כ לא מועיל ברי שלה להכשיר, אבל כשאין שום עדות אלא רק הבעל ימצאנה בפתח פתוח ולכן אסורה עליו לבד כחתיכה דאיסורא, ולאחר לא נאסרה בדבריו כלל, כאן לא אמרינן מעלה עשו ביוחסין, דלא מצינו שהחמירו אלא בעדים או ראוה שנבעלה ובמעוברת, אבל כאן מאחר שיש לה חזקת כשרות שפעם בודאי לא היתה זונה וטוענת ברי שלא נבעלה מעולם לעכו"ם נאמנת מדינא, ולא החמירו בזה לומר מעלה עשו ביוחסין. וכן מפורש בחלקת מחוקק סימן ס"ח סק"ח ובכ"ש שם סק"ג, שכשמקדשין תחת החופה כזמננו, והכהן מצא שאינה בתולה מותרת לבעלה ולא נאסרה על בעלה כהן, ועל כרחך שבכה"ג שאין עדים לא החמירו לענין יוחסין.

לפיכך נלע"ד שכהן זה אם אמרה לו כשהיא כשרה ושומרת מצות שנאמנת וטוענת בבירור שלא נבעלה לעכו"ם שמאוס לה יכול לישאנה בחופה וקידושין וכהלכה מדין ברי שלה וחזקה, ולא מחמרינן החומרא דרבנן דלא מועיל ברוב פסולין אלא כשיש

שוב מצאתי ב"בית מאיר" שתמה על מה שכתבו הב"ש וח"מ (סימן ס"ח) שבזה"ז שמקדשין בשעת חופה גם באשת כהן שבדאי זינתה קודם מותרת - שהלוא זה רק בעיר שכולם ישראלים אבל אם יש גוי או קרוב לא מועיל רוב, ונרחק מאד שהם קיצרו ומדובר בעיר שאין גוי או קרוב דוקא, ועי' בבית מאיר סימן ו' סי"ב שלפי שיטתו הנ"ל תמה גם על הב"ש שם שכ' שפנויה שזינתה אם נישאת לכהן לא תצא שאין להתיר רק בב' רובי כיון שמצא פתח פתוח, ולפי דרכנו דבריהם נפלאים שבחתיכה דאיסורא לא מחמרינן ואולינן בתר ברי או חזקה, וכן מוכח מתוס' בכתובות ט. (ד"ה לא צריכא) שתמהו נוקמה אחזקה אף דלא מועיל ביוחסין חזקה אלא תרי רובי, בחתיכה דאיסורא מועיל, ודברי ה"בית מאיר" צ"ע רב, ודעתי לכאורה לסמוך בדרכנן דמעלה עשו ביוחסין כשבאה לרב והעידה לו שלא נבעלה לעולם לעכו"ם ואין לאוסרה לכהן כשיסוד האיסור הוא רק חתיכה דאסורא ועיין היטב בבית שלמה אהע"ז סימן י"ד דמשמע כמ"ש.

שוב הראה לי חתני המופלג הרה"ג רבי יששכר שרייבער שליט"א שכיוונתי בעיקר הסברא להתיר דלא אמרינן בחתיכה דאיסורא מעלה עשו ביוחסין וסמכינן בזה על חזקת היתר או על ס"ס, לדברי הגרע"א בתשובות חדשות (הוצאת לייטנר) ש"ע אבהע"ז סימן ו' ע"ש שמפרש בזה דברי הפ"י, והנאני. וכן ציין לעיין בשו"ת חתם סופר אבהע"ז סי' ט' דמשמע כן.

ומיהו על הרב לדרוש ולחקור אצלה היטב, שבעו"ה היום החפשיות כאן מופקרות ואינן בכלל בודקת ומזנה, ויש גם לצדד ע"פ דברי הרשב"א בש"מ שנאמנת האשה מדין ע"א נאמנת שכשרה, ואם כן כאן מעידה על זמן שהיתה פסולה שחיללה אז שבת בפרהסייה וכל התורה ר"ל ותחלתו בפסול אף שעכשיו כשרה לא מועיל, אבל יש לומר דכיון דחזקתה שלא היתה זונה וברי מועיל בדרכנן לא צריך תחלתו בכשרות עיין ספ"ב דכתובות.

אמנם בנ"ד הכהן ששאל היה בעל תשובה ודוחק להתיר לו. שאינו מוצא זיווג אלא בעלת

הלכות הדרף

תשובות

אורח חיים

והנהגות

רמט

תשובה, ודעתנו נוטה להתירא וכלכד שרב יחקור אותה היטב, ובתנאי שיביא דברינו לבעל הוראה ואם יכריע כדברינו יצא להתירא, ואם לאו דברינו מבוטלים, וה' יעזור שנוכה לכוין לאמיתה של תורה כרצונו ית"ש.

ובא לפנינו עובדא כאן ביוהנסבורג שכהן בא וסיפר שהכלה שלו הודתה שאיננה בתולה, והוא בא לפני להשיאה שהוא בעל תשובה בן תורה, ודרשתי וחקרתי היטב ולדעתי אמת הדבר שלא זינתה עם עכו"ם או פסולין, ומ"מ לא סמכתי בדבר שבערוה על עצמי והזמנתי עוד שני ת"ח לעמוד ולהתרשם אם באמת דבריה נכונים, וסיפרה שידעת בדיוק עם מי נבעלה והם יהודים בלי ספק כלל, והם שלחו לאחד מגדולי הוראה בארץ ישראל והסכים שמותרת לכהן אם היא בעלת תשובה וטוענת שלא נבעלה ח"ו לעכו"ם, וגם אני ע"פ דברינו הנ"ל הצטרפתי להתיר, ושאלתי כיצד נוהגין בארץ ישראל שרבו בעלות תשובה אם מתירין לכהן, והשיבו לי שהמנהג להתיר ולכן אף שיש לי עוד לצודד בזה, לאחר בירורים נתברר לנו שיש להתירה.

וע"ע בח"ג שהבאנו בזה, ומצוי שלא נאה לבזות ולבייש בת ישראל בעלת תשובה לשאול אם זינתה ולכן ככהן יזהר שלפני הנישואין ישאל אותה אם זינתה עם פסולים, ולא ישאל אם זינתה סתם, שבזה כשתמצא בעולה לא יורע חזקת כשרותה, והארכנו שם לכאר בזה ע"ש.

הדרך למעשה שאם דרשו וחקרו אותה בבית דין, והיא בעלת תשובה, וברי לה שלא זינתה עם עכו"ם או פסול, ולפנינו לא ידוע כלל שזינתה אלא על פיה, נאמנת שלכשרים זינתה גם לכהונה אחרי דרישה וחקירה כהנ"ל.

סימן שסא

שאלה: איש ואשתו בעלי תשובה ומודה האשה שזינתה פעם או פעמיים תחתיו והוא מאמין לה בזה, מהו לקיימה.

השאלה חמורה מאד שבסוטה טומאה כתיב בה כעריות, והכא יש להם ילדים וטועו האיש

שאם יצטרך לגרשה מרגיש שתהא סכנה לו ולבניו, ואינו מסוגל לגרשה, ומתחנן למצוא לו פתח היתר.

והנה שאלה זאת מחמורה שבחמורות בדבר שבערוה, ומצוי היום מאד אצל בעלי תשובה בעו"ה, ומכיר אני נדון דידן שהבעל שהוא בעל תשובה וקץ בחייו אם יצטרך לגרש, וחוששני לנעול דלת בפני שבין, והשתדלתי למצוא עכ"פ פתח להיתר להציע לגדולי הוראה.

ראשית דבר אמרתי לו שלא להאמין לה, וכדאיתא בסוף גדרים ועכ"פ לא יאמין לה כתרי, וכן ייעץ לי מרן הגאון רבי יעקב קניבסקי זצ"ל, אבל האיש בשלו שהוא אומר וחוזר ומאשר שהדבר ברור, אצלו במאה אחוז כדבריה שזינתה והוא מוחל לה, אבל רוצה היתר ע"פ תורה.

והנה ראשית אפתח בהיתר ע"פ הרמ"א באהע"ז (קט"ו ס"ק ז') דמה שנאסרה אם הבעל מאמין לעד אחד, היינו דוקא אם מאמין לו בכל דבר, אבל אם אינו מאמין לו בשאר דברים אלא במה שאומר שזינתה שנחשדה לו קצת לא נאסרה, ואף כאן בעצמו הודה לי הבעל שאינו מאמין לה בשאר הדברים כלל והיא שקרנית, רק כאן מאמין לה היות שהיתה חפשיה שהדבר פרוץ אצלה, ומה לה לשקר, אבל הסברתי לו שלא נאסרה בשכיבה וחיבוק ונישוק אלא בהעראה במקור דוקא, (ועי' בנוב"י אבה"ע תנינא סימן כ"ג), ואי אפשר להאמין לה בזה כשני עדים שזוכרת, כיון שבדרך כלל אינה מדקדקת על האמת, אבל עיקר שברמ"א פתחנו שערי היתר, ששם מפורש שאם אינו מאמין בשאר דברים אע"פ שבדבר זה מאמינה דבלא"ה נחשדה לו קצת לא נאסרה עליו משום זה, ואם כי בפתחי תשובה שם מביא מ"בית מאיר" לפקפק בדינא דרמ"א, מ"מ בנידון דידן שאינו מאמין לה בעלמא כשנים רק בזה הואיל וחשודה היתה אצלו לדבר זה, פתחנו עכ"פ בס"ד שער היתר שאין לה נאמנות לומר שזינתה באופן שביארנו, דלהרמ"א לא נאסרה עליו.

שוב פתחתי פתח, שהבעל לא ברי לו שנבעלה כדרכה ואדרבה דעתו כפי הנראה שהנואף השתמש בכיס שלא תחעבר, ואם כי בודאי גם בזה איסור חמור מאד מהתורה דניאוף ולא תנאף ר"ל, מ"מ לענין חיוב מיתה דבזנות שהוא בחנוק יש

לתלות שהם עכו"ם, ורק בזינתה ולא ידענו עם מי ואינו לפנינו ואמרה שהוא כשר לא נאמנת ברובו עכו"ם, אבל כאן בפה שאסר מועיל לכ"ע גם לר"י, ודין הפה שאסר מהני גם בדבר שבערוה, שהרי נאמנת לומר אשת איש הייתי ונתגרשתי שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

לפ"ז יש לנו יסוד איתן להתירה לכהן, דהואיל ונמצא כדבריה באחד והוכח שלא משקרת ולא מעלימה, שוב אין לחשוש דאפקרה עצמה לעכו"ם.

עוד הוספתי סניף להיתר, אבל לא מצאתי במפרשים ד"ז, שהטעם דלא מועיל ברי וחזקה, הוא מפני שמעלה עשו ביוחסין, ובכנהנים קפדין שיהיו מיוחסים, ולפ"ז אצלנו היום, שהבחור הכהן אין לו שום כתב ייחוס, רק כהונתו מכח חזקה, ואדרבה זקינו כבר מחלל שבת ר"ל, לא איכפת לן להתיר מכח ברי וחזקה, ודוקא בזמנם שהיו מיוחסים טפי יש מעלה ליוחסין, אבל עתה כשהמשפחה כמה דורות מחללי שבת בפרהסיא ר"ל שלא הקפידו על ייחוסם, ואינו אלא כהן חזקה ולא מיוחס, יש לומר שלא עשו המעלה בכהונה אלא מקילינן טפי, ואף שהבאנו בח"א סימן תקס"ו הסכמת האחרונים שאין להקל ולצרף לסניף שהם רק כהני חזקה בחשש איסור כהונה, מ"מ לענין מעלה עשו ביוחסין כה"ג לכאורה יש לצדד בזה, אך לא מצאתי בפוסקים שיביאו כן.

ועיין היטב בדברינו ח"א סימן ש"ס שכתבנו לצדד היתר לכהן לישא בעלת תשובה כשטוענת שלא זינתה עם נכרי מעולם, שחזקתה שאינה זונה שלא נבעלה לעכו"ם ע"ש היטב, ובהמשך הדברים העליתי שכאן בדרום אפריקא אין להתיר לכתחילה כה"ג, עיין היטב בדברינו שם.

כהן שנושא בעלת תשובה בחו"ל שרובם עכו"ם ונראה כלל גדול היום בנישואי כהן בבעלת תשובה לכתחילה, (שבדיעבד בלאו הכי מותרת שאם ניסת לא תצא כשאומרת ברי שלא זינתה עם עכו"ם), שכהן העומד לשאת בעלת תשובה כאן בדרום אפריקה לא ישאלנה אם זינתה עם כשר, אלא ישאלנה רק אם זינתה עם עכו"ם שנאסרה בכך לו, ואזי אם היא טוענת ברי שלא זינתה עם עכו"ם כשהיא בתולה (ואינה אומרת אם זינתה עם כשר), הלוא יש לה חזקה

הגוף וגם לא ברור לו עוד בעדים שזינתה, יש לומר שמותר לו לישאנה דלא מחזקינן שזינתה עם גוי או קרוב שפוסלה. והא דאמרינן שבעיר שרובן פסולין אפילו ברי לא מהני, והכא חשיב רובם עכו"ם, היינו דוקא בראויה שנבעלה או היא מעוברת, עיין היטב בדברינו ב"תשובות והנהגות" ח"א סימן ש"ס, אבל אם שואל אותה אם זינתה ואומרת שזינתה, ונאמנת לו כבי תרי שזינתה עם כשר, יש לומר דכמו ביש עדים שזינתה דמעלה עשו ביוחסין, שלא מועיל ברי ידיה להתיר לכתחילה, וכ"ש באזלא אייה לגביה, ששכר מקום במלון דהוה קבוע, ולא מועיל רוב כשר, ואפילו טוענת ברי שלכשר נבעלתי, ה"נ כיון שכבר הוחזקה אצלו זונה במקום שרוב פסולים, אסורה לו לכתחילה משום מעלה עשו ביוחסין וכמ"ש.

מיהו אין הדברים ברורים אצלי להתיר וכדברינו שם, שלכאורה היום בעו"ה אצל רוב החפשיים כאן הבנות לפני הנישואין מזונות ר"ל, וכיון שהיא בעלת תשובה חייב לשאול אותה אם זינתה עם עכו"ם, ואינה נאמנת בכרי שלה נגד רוב שהם עכו"ם, ולא היה לה חזקה כשרות. ולפ"ז מה שהתרנו שם כשאין עדים והאיסור הוא רק מדין חתיכה דאיסורא לכהן שמצא פתח פתוח, נתיישבתי שהיום בדרא"פ כאן שאני שרובן בזנות ואינה נאמנת להכשיר עצמה שזינתה עם כשרים כשהרוב פסולים.

ונזדקקתי לכך בימים אלו שהוזמנתי לסדר קידושין ככהן חרדי עם בעלת תשובה, וחקרתיו ואמר לי שכרי לו כמאה עדים שהיא לא משקרת ואמנם זינתה עם כמה יהודים כדבריה, אבל עם גוי מעולם לא זינתה, ומאחר שנאמנת לו שזינתה, רק ברי לה שלכשר נבעלה נכנסים אנו למבוכה, שבהיותה חפשיה לגמרי אין לה חזקה כשרות, וגם היא לא בודקת היטב מי הוא הבעל, וביהונסבורג רובם פסולין, וגם במקומות שרובם כשרים יש כאן ספק קבוע שאולי הלכה אצלו, וע"כ אף ששעת הדחק גדול יש כאן כשכועיים לפני הנישואין, ורצה שדוקא אני אסדר קידושין, לא רציתי להתיר לו הנישואין כה"ג בשום אופן, וכ"ש שאני אינני מוכן לסדר הנישואין, והלכה לרב אחר שסידר לה בלי קשיים, ואני הנלע"ד ביארתי, והקב"ה יאר עינינו בתורתו ויציל אותנו משגיאות.

שוב ראיתי גם בחזו"א אהע"ז (ס"ז ס"ק כ"ו) שמה שאמרו שאפילו ניסת לא תצא היינו שאין כופין

הלכות הדף

רלו

קובץ

אבן העזר סימן קמז-קמח

תשובות

שהיתה חילונית לא היה קיים אצלה שום הבדל בין גוי ליהודי, ועי' חת"ס בחידושים לכתובות י"ב. זל"ש, ע"כ לא חייש ר' יהושע אלא לפסולי ישראל דלית ליה בודקת ומזנה אבל מודה בהא דבודקת שלא תזנה עם עכו"ם דחרפה היא לנו לזנות אם איש אשר לו ערלה ע"ש. וזה היה שייך בדורות אשר טרם נפרצו המחיצה המבדלת בין ישראל לעמים ולא כן בדורות הללו אשר נהרס אצלם חומת הדת באופן שרואים את עצמם כעם אחד עם יושבי הארץ. אולם לדעת כמה מן האחרונים שלא מן השם היא זה כהב"ש אלא דנאמנת משום חזקת כשרות. ואם היא נאמנת להכשיר את עצמה, עי' ב"מ סי' ר' סי' י"ג ע"ש, בפנויה שנתעברה וטרם שהמליטה נשתמדה והולד הוחזר לעדת ישראל דמכיון דחו"ל קראו אותו עדות, "זו עדות שהאשה כשרה לו" וכשנשתמדה דינה כגוי' ואף אם היא פסולה לעדות

נוסף ע"ז שהיא אשה גם מצד מחמת עבירה מ"מ כשרה לעדות מ"מ מומרת כגוי חשיבא ונשאר בצ"ע ע"ש. ולפי"ז בנ"ד נאמנת לומר שהיא כשרה לכהונה. **והנה** אם היה מתברר שאמנם נבעלה, ורובם הלוא גויים הפוסלים לכהונה, קיי"ל באה"ע סי' ר' סעי' י"ז דלא תנשא לכהן, וא"נ לומר לכשר נבעלתי אבל אם הבירור שנבעלה היא ע"י בדיקת הרופא הרי אין בזה ראייה ברורה שנבעלה, ויתכן בזה שאין לה בתולים בגלל מוכת עץ וכיוצ"ב ונאמנת א"כ לומר לכשר נבעלתי. [וכפי ששמעתי כיום הסיבה די שכיח שבגלל ששמים דבר מסויים לספוג דם נדותה היא מורדת בתוליה].

והנני בזה ידירוש"ח

יוסף שלו' אלישיב

סימן קמח

אשה שזינתה ובדין רוב בעילות אחר הבעל

ב"ה בירחא תליתאי תשל"ו

כבוד הנחלת כולל 'דעת משה' הי"ו

ברכה ושלו' רב

הריני מאשר בזה קבלת הקובץ התורני דעת משה הראשון והשני בצירוף מכתב אשר בו נתבקשתי להעיר על הני מילי שנאמרו בקובצים הנ"ל, אכן מחמת רוב טרדותי לא עלה בידי — עד הנה — לעיין בהם אף מקופיאו, ואף כי גם האינדא טרידנא טובא מ"מ לקחתי לי מועד ועברתי ע"ד הגה"ק מוהרמ"פ זצ"ל מקראקא בקובץ השני, ואני רושם מה שהרהרתי בקראי את הדברים הנ"ל.

מיירי כגון שהיו חבושים בביהא"ס עכ"ל, מכואר דס"ל להמרדכי בדעת הרמב"ם דאפי' במיוחדת לו ג"כ אמרי' כשם שזינתה כו' שהרי לא מצא מקום ליישב המשנה לדעת הרמב"ם אלא באורחא רחיקתא שהיו חבושים בביהא"ס, ואכן הדעות הללו הובאו ברמ"א אה"ע סי' קנ"ו.

אלא דטעמא בעי לדעת המרדכי למה באמת לא אזלינן בחר רובא, וצ"ל עפימ"ש האחרונים דהא דאמרי' ר"ב אחרי הבעל ותלינן ב"י את הילד, אין הטעם משום דבעלה שכיח לה יותר, אלא מטעם דאמרי' רוב נשים אינן מתעברות אלא מבעליהן ואפי'

בספק ג' כתוב "גידון ר"ב תולין בבעל אם שייך לתלות ר"ב אף במי שרק מיוחדת אליו בלא קידושין, כת"ה מעורר בזה יען שהיא אינה א"א, מצויה ביותר לבגוד בו ולכן לא שייך ר"ב תולין בו, לדעתי הוא מבואר בסוטה כ"ז ע"ש.

הנה בדבר הזה פליגי קדמאי, הרא"ש בתשו' כלל פ"ב סוכר במיוחדת — גם להרמב"ם שדינן אבתרי' (עי' חת"ס אה"ע ח"ב סי' ע"ז) והמרדכי פ"ב דיבמות עמ"ש שם מי שיש לו בן מ"מ פוטר כו' כ' וז"ל כ' הרמב"ם ספ"ג מהל' יבום מי שזנה עם אשה ה"ז ספק לענין יבום דכשם שזינתה כו' וצ"ל דמתני'

שלא גילח אין מצרפין אותו לכל דבר שבקדושה עיי"ש.

סימן רפא

נישואי כהן עם בעלת תשובה שבעבר היתה מופקרת

בנידון בת שהיתה פרוצה ועכשיו זה כשנה היא בעלת תשובה ונוהרת בקלה כבחמורה ונתארסה עם כהן, ואומרת שעכו"ם מאיס לה וטוענת ברי שמעולם לא זינתה עמהם, ואף שבהיותה חילונית לא חשבה שזנות אסור, מ"מ מיאנה בעכו"ם ונבעלה רק לישראל, ולדברי השואל כבר התארסו ועומדים לפני נישואין והוא שעת הדחק גדול מאד.

והנה באוניברסיטה שבחו"ל מצוי זנות ר"ל, ואשר ע"כ כשהיא טוענת שלא נבעלה לעכו"ם, אף שהיא עכשיו כשרה ונאמנת, קשה להתירה לכהן כמו שביארנו בח"ג (סימן ת"ט), וכל שכן בנידון דידן שמורה שהיתה מופקרת.

ראשית דעת הסמ"ג (ל"ת קפ"א) דחוששין להלכה לשיטת ר"ע דזונה היינו כשמה (ואין הלכה כר"א דפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה, עיין יבמות סא:), אבל בש"ע סימן ו' מפורש שאפילו הפקירה עצמה לדין אינה זונה, ומיהו מצאתי בשם הכלבו כסמ"ג שבזונה חוששין ואסורה לכהן, ועיין ביש"ש ביבמות שם ובט"ז על השו"ע שם, ומקרא לא נפיק מידי פשוטו שזונה כשמה מופקרת, ובנדון דידן הלוא לפי הודאתה היתה זונה ממש, רק לא לעכו"ם, ולדעת הסמ"ג והכלבו דינה כזונה.

ואף לדין שאינה אסורה אלא בנבעלה לפסול וכאן טוענת שלא נבעלה לעכו"ם, מ"מ הואיל ולא נזהרה מכח איסור, (דהיתה חילונית), רק משום דניחא לה בישראל טפי, לא מאמינים לה אלא חוששין שלא דייקה כדין.

עוד צ"ע להאמין לדבריהם שנבעלה רק ליהודי, דמנין לה שכל בועליה היו יהודים, ומה

שאומרת שהבועל סיפר לה שהוא יהודי, אנו לא מאמינים לו, וגם מצוי היום אנשים שאמם נתגיירה אצל ריפורמיים ועל פי דין תורתה"ק הם גויים והיא זונה, ואומר שהוא יהודי כי כך סיפרו לו.

גם יש לברר מהסוגיא דכתובות טו. מדין קבוע דאפילו ברוב כשרים כל היכא דהיא הלכה אצלו אסורה מה"ת מדין קבוע, וא"כ אפי' בטוענת ברי הא קיי"ל דלכל הפחות לכתחילה בעינן רוב עם הברי או משום גזירה או משום דמעלה עשו ביוחסין, כמבואר בשו"ע סי' ו' סי"ז ובנו"כ שם, מכל הלין טעמי נראה בנידון שלפנינו דלא נוכל להקל, ואף שקשה להם ליפרד, חייבין להעמיד הדין על תילו וכמ"ש ולבטל השידוך. (ואף שבמק"א (עיין ח"ג בסימן ת"ט) הקלנו כשכאה לפנינו ואמרה שלא נבעלה לעכו"ם, כאן שידועה כפרוצה שאני).

אבן יש לצדד להיתר דיש לברר אולי אמו של הכהן זינתה עם עכו"ם, דבאופן זה הבן אינו כהן, ושוב אין כאן איסור, וד"ז מצוי מאד, ויש לבדוק ולברר הדברים היטב, דמיירי הכא בבעל תשובה הוא ואביו דמעולם לא החזיקו עצמם ככהנים, ויל"ע אם האמא נאמנת לומר דנבעלה לעכו"ם ועי"ז להכשיר את בנה דהוא חלל, דהא אין אדם משים עצמו רשע, ואף דפלגינן דיבורא מ"מ היינו דוקא היכא דהוי זה נגד חזקת כשרות, אבל כאן דהוי עוברי עבירה יש לדון דליכא חזקת כשרות, ואולי אם האמא נאמנת ע"ע כשאין חזקה שהיא זונה ופסולה לכהונה כחללה, נאמנת גם כלפי בנה, דבהאי גונא לא שייך בזה אין אדם משים עצמו רשע שטוענת אנוסה היתה אז כתינוק שנשבה, והא דאין אדם משים עצמו רשע הוא משום חזקת כשרות, אמנם יש חולקים בזה, ומטעם אחר יש לומר דאין שייך אין אמע"ר שהרי באה לומר שהיא אסורה לכהונה והוה כמו שבאה למנוע חולין בעזרה כמב' כ"ז בב"מ ג' ב' תוד"ה מה, ואם כן הדבר אזי הבן אינו כהן ויכול לישא את בעלת התשובה, אבל דבר זה צריך דרישה וחקירה וביורור מקיף בהלכה זו.